

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપિલિકેશન (ક્વોશિંગ) નં. ૧૮૭૯/૨૦૧૪

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?
૨	રીપોર્ટર્સને મોકલવામાં આવે કે નહીં?
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?

પ	શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?
---	--

=====

પ્રમોદકુમાર આનંદ મિશ્રા.... અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧.... સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી તેજલ એ. વશી

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે પબ્લિક પ્રોસેક્યુટર

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ: /૧૨/૨૦૧

સીએવી ચુકાદો

૧. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની આ રિટ અરજી દ્વારા,

અરજદાર – મૂળ આરોપીએ નીચે મુજબની રાહતો માટે અરજ કરેલ છે :

"(એ) આ માનનીય અદાલત કોઈ યોગ્ય રિટ, હુકમ

અથવા નિર્દેશ જારી કરવા મહેરબાની કરશો અને

એનેક્ષર-એ પર જહાંગીરપુરા પોલીસ સ્ટેશનમાં
૫/૧૦/૨૦૧૩ ના રોજ આઈપીસીની કલમ ૩૭૬(૨)
(કે) (એફ), ૩૭૭, ૩૫૪, ૩૫૭, ૩૪૨, ૩૪૬, ૧૪૩,
૧ box ૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯, ૫૦૬(૨), ૧૨૦(બી) સાથે
વંચાતી કલમ ૨૧૨ હેઠળ નોંધાયેલ ફર્ટ ઇન્ફોર્મેશન
રિપોર્ટ સીઆર ૧ નં.૩૧/૨૦૧૩ ને રદ કરવા અને બાજુ
પર રાખવા માટે અંતર્નિહિત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા
તેમજ ચાર્જશીટ અને અરજીમાં એનેક્ષર-સી પર
આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ ઉમેરવા માટેની તારીખ
૧૧/૧૦/૨૦૧૩ ની અરજીને પણ રદ કરવા મહેરબાની
કરશો;

(બી) આ અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ બાકી
હોય ત્યાં સુધી, માનનીય અદાલત એનેક્ષર-એ પરના
એફઆઈઆર, એનેક્ષર-જી પરની ચાર્જશીટ તેમજ
અરજીમાં એનેક્ષર-સી પર આઈપીસીની કલમ ૨૧૨
ઉમેરવા માટેની તારીખ ૧૧/૧૦/૨૦૧૩ ની અરજીના
સંબંધમાં હાલના અરજદાર વિરુદ્ધની આગળની કાર્યવાહી
પર સ્ટે આપવા મહેરબાની કરશો;

(સી) ન્યાયના હિતમાં જે યોગ્ય અને ઉચિત જણાય તેવી

અન્ય અને વધુ રાહત/તો આપવા મહેરબાની કરશો."

૨. આ અરજીને ઉદભવ આપતી હકીકતોનો સારાંશ નીચે મુજબ કરી શકાય:

૩. અરજદાર એ મૂળ આરોપી નં.૩, એટલે કે, ગંગા ઉર્ફે ધર્મિષ્ઠાના પતિ છે. ગંગા સાથે અરજદારના લગ્ન ૨૦ જાન્યુઆરી ૨૦૦૬ ના રોજ સંપન્ન થયા હતા. ફરિયાદપક્ષનો ગંગા વિરુદ્ધનો કેસ એવો છે કે તેણીએ ઉપર નોંધાયેલ ગુનો કર્યો છે અને બળાત્કારનો ગુનો કરવામાં મુખ્ય ગુનેગારને સુવિધા પૂરી પાડી છે. જ્યાં સુધી અરજદારનો સંબંધ છે, તેમની સામેનો એકમાત્ર આક્ષેપ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૧૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનેગારને આશ્રય આપવાનો ગુનો કર્યાનો છે. અરજદારની ૮ નવેમ્બર ૨૦૧૩ ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ૧૩ નવેમ્બર ૨૦૧૩ સુધી પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર રાખવામાં આવ્યા હતા. ૨ જી એડિશનલ સેશન્સ જજ, સુરત દ્વારા તારીખ ૧૫ નવેમ્બર ૨૦૧૩ ના હુકમથી તેમને જામીન પર મુક્ત કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમનો કેસ એવો છે કે તેઓ સંપૂર્ણપણે નિર્દોષ છે અને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા આક્ષેપ કરાયેલ ગુના સાથે તેમને કોઈ લેવાદેવા નથી. સંજોગોમાં, અરજદાર અરજ કરે છે કે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૧૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાની તેમની સામે ફાઈલ કરવામાં આવેલી ચાર્જશીટ રદ કરવાને પાત્ર છે અને તેમને પ્રોસેક્યુશનમાંથી ડિસ્ચાર્જ કરવા જોઈએ.

૪. અરજદાર વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી તેજલ વશીએ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૧૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર આશ્રય આપવાના ગુના માટે અરજદાર સામે કોઈ પણ રીતે કેસ ચલાવી શકાય નહીં કારણ કે કલમ ૨૧૨ નો અપવાદ ખૂબ જ સ્પષ્ટ કરે છે કે કલમ ૨૧૨ એવા કોઈ પણ કેસમાં લાગુ થશે નહીં જેમાં આશ્રય આપવો અથવા છુપાવવું એ ગુનેગારના પતિ અથવા પત્ની દ્વારા હોય.

૫. સુશ્રી વશીની મુખ્ય દલીલ એ છે કે જ્યાં સુધી મુખ્ય ગુનેગારો સામે કેસ ચલાવવામાં ન આવે અને તેમને દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અરજદાર સામે આશ્રય આપવાના ગુના માટે કેસ ચલાવી શકાય નહીં અને દ્રાયલ કરી શકાય નહીં.

૬. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, સુશ્રી વશી એવી દલીલ કરે છે કે આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ હેઠળ અરજદારને દોષિત ઠેરવવા માટે, સૌ પ્રથમ એક ગુનેગાર હોવો જોઈએ જેને આશ્રય આપવામાં આવ્યો હોય, અને જ્યાં સુધી મુખ્ય ગુનેગારોને કલમ ૩૭૬ વગેરે હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, મુખ્ય આરોપી ગુનેગાર બનશે નહીં. આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ હેઠળ આશ્રય આપવાના ગુના માટે આરોપી એવા અરજદારને અન્ય આરોપી વ્યક્તિઓ સાથે દ્રાયલ કરી શકાય નહીં.

૭. સુશ્રી વશીએ એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારને જાણકારી હતી અથવા તે વ્યાજબી રીતે માનતા હતા કે તેઓ એવા વ્યક્તિને આશ્રય આપી રહ્યા છે અથવા છુપાવી રહ્યા છે જે ગુનેગાર છે, તે દર્શાવવા માટે કોઈ સામગ્રી રેકૉર્ડ પર નથી. સુશ્રી વશીના જણાવ્યા મુજબ અનિવાર્ય લક્ષણ 'ગુપ્તતા' સંપૂર્ણપણે ગેરહાજર છે.

૮. બીજી તરફ, રાજ્ય વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પી. કે. જાની દ્વારા આ અરજીનો સખત વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. શ્રી જાની સબમિટ કરે છે કે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૧૨ માં ક્યાંય એવું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે જે વ્યક્તિને છુપાવવામાં આવી હોય તે ગુના માટે દોષિત ઠરેલી હોવી જોઈએ. શ્રી જાની સબમિટ કરે છે કે જે સાબિત કરવાનું છે તે એ છે કે કલમ ૨૧૨ હેઠળના આરોપોનો સામનો કરી રહેલ આરોપી તે વ્યક્તિને છુપાવે છે અથવા આશ્રય આપે છે જેને તે માનવા માટે કારણ ધરાવે છે કે તે ગુનેગાર છે, ભલે મુખ્ય ગુનેગાર સામે પોલીસ દ્વારા કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હોય અથવા ગમે તે કારણોસર તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય. શ્રી જાની સબમિટ કરે છે કે ગુનેગારને આશ્રય આપવામાં અહીંના અરજદારની સંડોવણી દર્શાવવા માટે રેકૉર્ડ પર સામગ્રી ઉપલબ્ધ છે.

૯. આ મેટરની સુનાવણી દરમિયાન મારો એવો અભિપ્રાય હતો કે અહીંના અરજદારે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ડિસ્ચાર્જ અરજી ફાઈલ કરવી જોઈએ, જો તેમના જણાવ્યા મુજબ ચાર્જશીટમાં તેમને કથિત ગુના સાથે જોડવા માટે કોઈ સામગ્રી ન

હોય. અરજદાર વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી વશીએ મારા અભિપ્રાયને માન આપ્યું હતું અને ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ડિસ્ચાર્જ અરજી ફાઇલ કરવાની સ્વતંત્રતા સાથે આ અરજી પાછી ખેંચવાની પરવાનગી માંગી હતી. તે તબક્કે વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી જાનીએ વિનંતી કરી હતી કે અરજદાર ડિસ્ચાર્જ માટે યોગ્ય અરજી ફાઇલ કરી શકે છે પરંતુ કાયદાનો શુદ્ધ પ્રશ્ન કે શું અરજદાર સામે કેસ માત્ર મુખ્ય આરોપીની ટ્રાયલ પૂરી થયા પછી જ ચલાવી શકાય, તે આ અદાલત દ્વારા નક્કી થવો જોઈએ અને બાકીના પ્રશ્નો ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણય માટે ખુલા રાખવા જોઈએ. સુશ્રી વશીએ, સૂચના મુજબ, રજૂઆત કરી હતી કે જો આ અરજીમાં ઉઠાવવામાં આવેલ કાયદાનો પ્રશ્ન આ અદાલત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે તો તેમને કોઈ વાંધો નથી, અને જ્યાં સુધી ડિસ્ચાર્જ અરજીનો સંબંધ છે, તેની કાળજી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવશે.

૧૦. આવા સંજોગોમાં, હું માત્ર મુખ્ય મુદ્દો નક્કી કરવાના હેતુસર આ અરજી પર વિચાર કરી રહ્યો છું. અરજદારની એ રજૂઆત કે તેમની સામે ચાર્જ ફ્રેમ કરવા માટે કોઈ કેસ નથી, તે હેતુ માટે તેઓ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ યોગ્ય અરજી ફાઇલ કરી શકે છે અને ટ્રાયલ કોર્ટ તેના ગુણદોષ પર કાયદા અનુસાર તેનો વિચાર કરશે.

૧૧. તેથી, હું અરજદાર વતી વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી વશી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી મુખ્ય દલીલ પર વિચાર કરવા માટે આગળ વધું છું.

૧૨. આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ હેઠળ આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા જે ઘટકો સ્થાપિત કરવાના હોય છે તેની નોંધ લેવી જરૂરી છે. આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"જ્યારે કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે જે કોઈ પણ વ્યક્તિ એવા વ્યક્તિને આશ્રય આપે અથવા છુપાવે કે જેને તે જાણે છે અથવા માનવા માટે કારણ ધરાવે છે કે તે ગુનેગાર છે, તેને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ઈરાદા સાથે, જો ગુનો મૃત્યુદંડની સજાને પાત્ર હોય, તો તેને પાંચ વર્ષ સુધીની હોઈ શકે તેવા વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે, અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે, અને જો ગુનો આજીવન કેદ અથવા દસ વર્ષ સુધીની હોઈ શકે તેવી કેદની સજાને પાત્ર હોય, તો તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની હોઈ શકે તેવા વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે, અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે, અને જો ગુનો એક વર્ષ સુધીની અને દસ વર્ષ સુધીની નહીં તેવી કેદની સજાને પાત્ર હોય, તો તેને ગુના માટે નિર્ધારિત વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે જે ગુના માટે નિર્ધારિત સૌથી લાંબી કેદના ચોથા ભાગ સુધીની હોઈ શકે અથવા દંડ અથવા બંને સાથે શિક્ષા કરવામાં આવશે....."

૧૩. સદર આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ ના વાંચન પરથી જણાશે કે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા ત્રણ બાબતો સાબિત કરવાની હોય છે, એટલે કે, (૧) એક ગુનેગાર હોવો જોઈએ, અને (૨) ગુનેગારે અગાઉ ગુનો કરેલો હોવો જોઈએ અને (૩) સદર કલમ હેઠળ આરોપી વ્યક્તિએ ગુનેગારને તે ગુનેગાર હોવાનું જાણીને આશ્રય આપ્યો હોવો જોઈએ.

૧૪. આ કલમ હેઠળ 'હકીકત પછીના મદદગાર' ને શિક્ષા કરવાની જોગવાઈ છે. હકીકત પછીનો મદદગાર તે છે જે બીજા દ્વારા ગંભીર ગુનો (ફેલની) કરવામાં આવ્યો હોવાની જાણકારી હોવા છતાં ગુનેગારને સ્વીકારે છે, રાહત આપે છે, આશ્વાસન આપે છે અથવા મદદ કરે છે. આ કલમ માટે (૧) ગુનાનું આચરણ, (૨) વ્યક્તિ ગુનેગાર હોવાનું જાણીને અથવા માનીને તેને આશ્રય આપવો અથવા છુપાવવો, (૩) આવું આશ્રય આપવું વગેરે ગુનેગારને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ઈરાદા સાથે હોવું જોઈએ. કલમ ૨૧૨ ની જોગવાઈઓને આકર્ષવા માટે, ગુનાનું આચરણ, ગુનેગાર હોવાનું જાણતા અથવા માનતા હોય તેવા વ્યક્તિને આશ્રય આપવો અથવા છુપાવવો સ્થાપિત કરવો જરૂરી છે; અને આવું છુપાવવું તેને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ઈરાદા સાથે હોવું જોઈએ – સંજીવ કુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ (૧૯૯૯) ૨ એસ.સી.સી. ૨૮૮.

૧૫. અરજદાર આરોપી વતી રજૂ કરવામાં આવેલી આ દલીલથી હું પ્રભાવિત થયો નથી કે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૧૨ હેઠળના આક્ષેપો એ એક અલગ ગુનો છે અને તેને મુખ્ય સેશન્સ કેસ સાથે ચલાવી શકાય નહીં. ગુનાહિત

કાવતરું, મદદગારી, ગુના પછી વસ્તુઓ અથવા શબને છુપાવવા અથવા ગુનેગારને આશ્રય આપવો વગેરેની જેમ જ, આ તમામ એકબીજા સાથે જોડાયેલા છે અને એક જ વ્યવહારનો ભાગ છે. મારા મતે, અરજદારને અન્ય આરોપીઓ સાથે ટ્રાયલ કરવામાં કોઈ પૂર્વગ્રહ અથવા અન્યાય થશે નહીં. હું એ નોંધ લઈ શકું છું કે રાજીવ ગાંધી હત્યા કેસમાં, જે વ્યક્તિઓ પર કલમ ૨૧૨ હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો તેમની સામે પણ મુખ્ય આરોપીઓ સાથે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો, જે સુપ્રીમ કોર્ટના **સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ થ્રુ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ, સીબીઆઈ/એસઆઈટી વિરુદ્ધ નલિની અને અન્ય**, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૯ એસ.સી. ૨૬૪૦ ના કેસમાં આપેલા નિર્ણય પરથી જોઈ શકાય છે. તે કેસમાં, થોડા આરોપી વ્યક્તિઓ, એટલે કે, ધનશેખરન (એર૩), રંગન (એર૪), વિક્કી (એર૫) અને રંગનાથ (એર૬) ને કેટલાક મુખ્ય આરોપીઓને કે જેમની સામે ચાર્જશીટ ફાઇલ કરવામાં આવી હતી અને સાથે ટ્રાયલ કરવામાં આવી હતી, તેમને આશ્રય આપવા અને આશરો આપવા માટે કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. (જુઓ: સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાના ફક્ત ૫૭ થી ૫૮). તે દર્શાવશે કે મુખ્ય આરોપીઓ સાથે સંયુક્ત ચાર્જશીટ જારી કરી શકાય છે. પરંતુ, કલમ ૨૧૨ ના આરોપી વ્યક્તિઓને ત્યારે જ દોષિત ઠેરવી શકાય જો ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય અને તેને જાણકારી હોય અથવા માનવા માટે કારણ હોય કે તેણે ગુનો કર્યો છે.

૧૬. કલમ ૨૧૨ માં ક્યાંય પણ એવું જણાવવામાં આવ્યું નથી કે છુપાવેલ વ્યક્તિ ગુના માટે દોષિત ઠરેલી હોવી જોઈએ. ભલે મુખ્ય ગુનેગાર અદાલત દ્વારા સજા પામ્યા વગર છૂટી જાય, કલમ ૨૧૨ હેઠળની જોગવાઈનો હેતુ એવો છે કે જે વ્યક્તિએ ગુનેગારને છુપાવ્યો અથવા આશ્રય આપ્યો છે, જેને તે માને છે અને જાણે છે કે તેણે ગુનો કર્યો છે, તેને સજા થયા વગર છોડવો જોઈએ નહીં જો અન્ય ઘટકો સ્થાપિત થાય. ગુનાહિતતા એ છુપાવવાના કૃત્યમાં રહેલી છે જે એ જાણકારી અથવા માન્યતા સાથે કરવામાં આવ્યું હોય કે જેને આશ્રય આપવામાં આવ્યો છે અથવા છુપાવવામાં આવ્યો છે તે ગુનેગાર છે અને તે પણ તેને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ગુનાહિત ઈરાદા સાથે.

૧૭. આ સંદર્ભમાં, હું કેરળ હાઈકોર્ટના **સુજિત પુત્ર કાલેસન વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ**, ૨૦૦૮ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૮૨૪ માં રિપોર્ટ થયેલ ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયને ટાંકી શકું છું. તે કેસમાં બેન્ચ સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે મુખ્ય આરોપીઓને તેમની સામેના કથિત ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા પછી જ કોઈ વ્યક્તિ સામે આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ હેઠળ ચાર્જશીટ ફાઈલ કરી શકાય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જે વ્યક્તિને આશ્રય આપવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે તેને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા પછી જ કલમ ૨૧૨ હેઠળ ચાર્જ ફાઈલ કરી શકાય છે. બેન્ચ સમક્ષ બીજી દલીલ એ હતી કે કલમ ૨૧૨ એ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ટ્રાયલ કરવા યોગ્ય ગુનો છે અને તેને સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ મુખ્ય કેસની સાથે ટ્રાયલ કરવાની કોઈ જરૂર નથી.

૧૮. કેરળ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે કાયદાની સાચી સ્થિતિ ખૂબ જ સંક્ષિપ્તમાં સમજાવી છે. હું ફકરા-૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧ ટાંકી શકું છું.

૫. ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૬ 'માનવા માટે કારણ' ને વ્યાખ્યાયિત કરે છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે :

"કોઈ વ્યક્તિ કોઈ બાબત 'માનવા માટે કારણ' ધરાવે છે તેમ ત્યારે કહેવાય, જો તેની પાસે તે બાબત માનવા માટે પૂરતું કારણ હોય પરંતુ અન્યથા નહીં."

તેથી, ગુનેગારને આશ્રય આપવા માટે આરોપી વ્યક્તિ પાસે જાણકારી હોવી જોઈએ અથવા માનવા માટે કારણ હોવું જોઈએ કે જે વ્યક્તિને આશ્રય આપવામાં આવ્યો છે અથવા છુપાવવામાં આવ્યો છે તેણે ગુનો કર્યો છે. 'આશ્રય' (હાર્બર) શબ્દ સંજ્ઞા તરીકે સામાન્ય રીતે સમુદ્રની હિંસાથી જહાજોને આશરો આપવાની જગ્યા છે, અને જ્યાં માલ સામાન ચઢાવવા અને ઉતારવા માટે વ્યાપારી હેતુઓ માટે જહાજો લાવવામાં આવે છે. ફોજદારી કાયદામાં, 'આશ્રય આપવો' એટલે ગુનેગારને આશરો

આપવો. આઈપીસીની કલમ પરએ 'આશ્રય' ને નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરે છે :

"કલમ ૧૫૭ માં અને કલમ ૧૩૦ માં જે કિસ્સામાં આશ્રય આપનાર વ્યક્તિ આશ્રય મેળવનાર વ્યક્તિના પત્ની અથવા પતિ હોય તે સિવાય, 'આશ્રય' શબ્દમાં વ્યક્તિને આશરો, ખોરાક, પીણું, નાણાં, કપડાં, હથિયારો, દારૂગોળો અથવા વાહનવ્યવહારના સાધનો પૂરા પાડવા અથવા ધરપકડથી બચવા માટે આ કલમમાં ગણાવ્યા હોય તેવા અથવા અન્ય કોઈ પણ સાધન દ્વારા વ્યક્તિને મદદ કરવાનો સમાવેશ થાય છે."

પી. રામનાથ ઐયરના લો લેક્સિકોન, બીજી આવૃત્તિમાં 'આશ્રય' (હાર્બર) શબ્દ નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે :

"ગુનેગારને આશ્રય આપવા અથવા છુપાવવાને ગુનો બનાવતા કાયદાના અર્થઘટનમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે પર્સેસ્ટર દ્વારા 'આશ્રય' (હાર્બર) શબ્દનો અર્થ 'મનોરંજન કરવું; આશરો આપવો; બચાવવું; ગુપ્ત રીતે અને કાયદેસરના અધિકાર વિના સ્વીકારવું' તેમ થાય છે."

વેબસ્ટર દ્વારા; 'આશરો આપવો; બચાવવું; સુરક્ષિત કરવું; છુપાવવું, જેમ કે ચોરને આશ્રય આપવો'. કાયદામાં શબ્દ ત્યારે જ લાગુ થાય છે જ્યારે વ્યક્તિને તે ગુનેગાર હોવાની જાણકારી સાથે આશ્રય આપવામાં આવે અથવા છુપાવવામાં આવે."

'આશ્રય આપવું' (હાર્બરિંગ) નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે :

"'આશ્રય આપવું' એટલે કપટપૂર્વક છુપાવવું, અને તેથી, જ્યાં ગુલામો અથવા કેદીઓ ભાગી ગયા હોય અને પ્રતિવાદીના કબજામાં મળી આવ્યા હોય, જેણે ખુલ્લેઆમ તેમનું ભરણપોષણ કર્યું હોય અને વાદીને નોટિસ આપી હોય કે જ્યાં સુધી તેઓ કાયદા દ્વારા પુનઃપ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી તે તેમ કરશે, ત્યાં કોઈ આશ્રય આપવાનો ગુનો બનતો નથી."

'આશ્રય આપવો' (ટુ હાર્બર) નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે:

"વ્યક્તિ તે બાબતને આશ્રય આપે છે જે ક્યાંય હોવી જોઈએ નહીં; વ્યક્તિ તેને આશરો આપે છે જે બીજે ક્યાંય

સુરક્ષા મેળવી શકતું નથી; વ્યક્તિ તેને ઉતારો આપે છે જેને આરામ કરવાની જગ્યા જોઈએ છે. ચોરો, દેશદ્રોહીઓ, કાવતરાખોરોને તે લોકો દ્વારા આશ્રય આપવામાં આવે છે જેમને તેમને પકડાઈ જવાથી બચાવવામાં રસ હોય છે; દુષ્ટ અથવા કમનસીબ વ્યક્તિને તે અનિષ્ટથી બચાવી શકાય છે જેનાથી તેઓ ભયભીત હોય; મુસાફરોને જરૂરિયાત મુજબ ઉતારો આપવામાં આવે છે."

જે વ્યક્તિ પર આશ્રય આપવાનો અથવા છુપાવવાનો આરોપ છે તેના દ્વારા એવા વ્યક્તિને આશ્રય આપવા અથવા છુપાવવા માટે સકારાત્મક કૃત્ય હોવું જોઈએ જેને તે જાણે છે અથવા માનવા માટે કારણ ધરાવે છે કે તે ગુનેગાર છે.

ક. ડાર્ચ વિરુદ્ધ વેઈટ ((૧૯૮૪) ૨ ઓલ ઈ.આર. ૨૪૫) માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર મદદ કરવી અથવા ટેકો પૂરો પાડવો પૂરતો રહેશે નહીં. તેણે નાસી છૂટવા માટે આશરો પૂરો પાડવાના અર્થમાં આશરો આપ્યો હોવો જોઈએ. 'છુપાવવું' શબ્દનો અર્થ 'સંતાડવું' અથવા 'ગુપ્ત રાખવું' થાય છે. તેની હાજરી છુપાવવાનો ઉદ્દેશ ધ

કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૧૦૯ માં કરવામાં આવ્યો છે. 'છુપાવવું' અને 'હાજરી' શબ્દોના અર્થ ખૂબ વ્યાપક છે અને તે ઘર અથવા ઝાડના ઝુંડમાં અથવા પુલની નીચે વ્યક્તિઓને છુપાવવાને આવરી લેવા માટે પૂરતા છે; પરંતુ માસ્ક પહેરીને અથવા અન્ય કોઈ રીતે પોતાનો વેશ બદલીને પોતાની ઓળખ છુપાવનાર વ્યક્તિને આવરી લેવા માટે પણ પૂરતા છે (જુઓ: કાશીનાથ વિરુદ્ધ એમ્પરર, એ.આઈ.આર. ૧૯૩૪ અલ્હાબાદ ૪૫: (૧૯૩૪ (૩૫) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૪૪૨). કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુનાનો આરોપી વ્યક્તિ ગુનેગાર હોવાનું જાણીને અથવા માનવા માટે કારણ હોવાથી તેને આશ્રય આપે અથવા છુપાવે તે જરૂરી છે. વધુમાં, સજાને આકર્ષવા માટે, એ પણ સાબિત કરવું જરૂરી છે કે આરોપીના ભાગે તે ગુનેગારને કાનૂની સજાથી બચાવવાનો ઇશિદો હતો.

૭. કુરિયાકોસ ચાકો વિરુદ્ધ સ્ટેટ (૧૯૫૦ કે.એલ.ટી. ૬૨૮): (૧૯૫૧ (૫૨) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૪૭૦) માં અરજદાર પર ત્રાવણકોર પીનલ કોડની કલમ ૨૦૭ (આઈપીસીની સમાન કલમ ૨૧૨) હેઠળ આરોપ

મૂકવામાં આવ્યો હતો. અદાલતે ઠરાવ્યું કે ટ્રાયલ અકાળ હતી કારણ કે, તે કેસમાં, મુખ્ય ગુનેગાર, જેને આશ્રય આપવાનું કહેવાતું હતું, તે સમયે દોષિત ઠર્યો ન હતો અને જ્યાં સુધી ગુનેગાર તેણે કરેલા કથિત ગુના માટે દોષિત ઠરે નહીં ત્યાં સુધી, ગુનેગારને આશ્રય આપવા માટે ત્રાપણકોર પીનલ કોડની કલમ ૨૦૭ હેઠળ દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં. અદાલતે પટના હાઈકોર્ટના રામ રાજ ચૌધરી વિરુદ્ધ એમ્પરર (એ.આઈ.આર. ૧૯૪૬ પટ ૭૪): (૧૯૪ (૪૭) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૫૭૩) ના નિર્ણયને અનુસર્યો હતો. તે કેસમાં, અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"આ કેસમાં જે મુદ્દો ઉભો થાય છે તે આ અદાલતના અન્ય એક કેસમાં ઉભો થયો હતો, જે જંગ બહાદુર નામના વ્યક્તિની સજા સાથે સંબંધિત હતો, અને મેરેડિથ, જે. એ તેની સાથે આ રીતે વ્યવહાર કર્યો હતો: 'કેસનું બીજું એક પાસું છે જે નીચેની અદાલતો દ્વારા જોવામાં આવ્યું નથી. પ્રોસેક્યુશન અકાળ હતું. કલમ ૨૧૨ ફરાર અથવા આરોપી વ્યક્તિને આશ્રય આપવા વિશે કંઈ કહેતી નથી. તે માત્ર ત્યારે જ વ્યક્તિને આશ્રય આપવા બદલ

શિક્ષાપાત્ર બનાવે છે જ્યારે તે જાણીતું હોય અથવા માનવા માટે કારણ હોય કે તે ગુનેગાર છે. આ કલમ હેઠળના કેસમાં સૌ પ્રથમ સાબિત કરવાની બાબત એ છે કે આશ્રય મેળવનાર વ્યક્તિ દ્વારા ગુનો કરવામાં આવ્યો છે. જંગ બહાદુરની ટ્રાયલ હજુ પૂરી થઈ નથી. જ્યાં સુધી વાસ્તવમાં દોષિત ન ઠરે ત્યાં સુધી તે, અન્ય કોઈની જેમ, નિર્દોષ હોવાની ધારણા માટે હકદાર છે. માત્ર અદાલત જ યોગ્ય સમયે કહી શકે કે તે ખરેખર ગુનેગાર છે કે નહીં. અદાલતે હજુ સુધી તે કહ્યું નથી; અને જ્યાં સુધી અદાલતે તે હકીકત પર નિર્ણય ન આપ્યો હોય ત્યાં સુધી, તેને આશ્રય આપવા બદલ પ્રોસેક્યુશન સ્પષ્ટપણે અકાળ છે. યોગ્ય માર્ગ એ હોત કે જંગ બહાદુરની ટ્રાયલ પૂરી થાય ત્યાં સુધી કલમ ૨૧૨ હેઠળના આ કેસને અટકાવી રાખવામાં આવે, જ્યારે તે દોષિત ઠરે તે સંજોગોમાં તે આગળ વધી શક્યો હોત, પરંતુ દેખીતી રીતે અન્યથા નહીં.'"

એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે, આવા કિસ્સાઓમાં, અરજદાર વિરુદ્ધના કેસની ટ્રાયલ ઓછામાં ઓછી મુખ્ય આરોપી વિરુદ્ધના કેસના નિકાલ સુધી અટકાવી રાખવી

જોઈએ. ઉપરોક્ત અભિપ્રાય કુરિયાકોસ ચાકો વિરુદ્ધ સ્ટેટ (૧૯૫૦ કે.એલ.ટી. ૬૨૮): (૧૯૫૧ (૫૨) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૪૭૦) માં અનુસરવામાં આવ્યો હતો. પટના હાઈકોર્ટે મદ્રાસ હાઈકોર્ટના પલાની ગૌડન વિરુદ્ધ એમ્પરર (૧૯૩૭ એમ.ડબલ્યુ.એન. ૨૧) ના નિર્ણયને અનુસર્યો હતો. ચાર્જ રદ કરવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ મુખ્ય આરોપી વિરુદ્ધના કેસના નિકાલની રાહ જોવા માટે ટ્રાયલ માત્ર અટકાવવામાં આવી હતી. કુરિયાકોસ ચાકોના કેસમાં અને આ હુકમમાં ઉદ્દેખિત અન્ય કેસમાં, આરોપી પર ગુનેગાર હોવાનું માનવા માટે કારણ હોય તેવા વ્યક્તિને આશ્રય આપવા બદલ અલગથી આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. અદાલતે ઠરાવ્યું કે જો માત્ર 'ગુનેગાર' ને છુપાવવામાં આવે અથવા આશ્રય આપવામાં આવે, તો જ કલમ ૨૧૨ હેઠળનો કેસ સ્થાપિત થઈ શકે છે અને તેથી, મુખ્ય કેસનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી ટ્રાયલ અટકાવી રાખવી જોઈએ. ઉપરોક્ત અભિપ્રાય ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટ દ્વારા નિરંજન ઓઝા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા (૧૯૯૨ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૮૬૩) માં લેવામાં આવ્યો હતો. આ અભિપ્રાયની

શુદ્ધતા અંગે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા શંકા વ્યક્ત કરવામાં આવી છે.

૮. અમે કલમ ૨૧૨ નું ઘણી વખત નિરીક્ષણ કર્યું છે. કલમ ૨૧૨ માં એવું ક્યાંય જણાવવામાં આવ્યું નથી કે સદર કલમને આકર્ષવા માટે જે વ્યક્તિને આશ્રય આપવામાં આવ્યો હતો અથવા છુપાવવામાં આવ્યો હતો તે દોષિત ઠરેલી હોવી જોઈએ. જે સાબિત કરવાનું છે તે એ છે કે કલમ ૨૧૨ હેઠળના આરોપોનો સામનો કરી રહેલ આરોપી એવા વ્યક્તિને છુપાવે છે અથવા આશ્રય આપે છે જેને માનવા માટે તેની પાસે કારણ છે કે તે ગુનેગાર છે, ભલે ખોટી ઓળખને કારણે પોલીસ દ્વારા મુખ્ય ગુનેગાર સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હોય અથવા તે ગમે તે કારણોસર નિર્દોષ છૂટ્યો હોય. પરંતુ, એ સાબિત થવું જોઈએ કે ગુનો કરવામાં આવ્યો છે.

આશ્રય આપવાના અથવા છુપાવવાના દિવસે અને સમયે આરોપી સજાગ હોવો જોઈએ એટલે કે તેને ખબર હોવી જોઈએ અથવા વ્યાજબી રીતે માનતો હોવો જોઈએ કે જેને આશ્રય આપવામાં આવ્યો છે અથવા છુપાવવામાં આવ્યો છે તે ગુનેગાર છે. કલમમાં એવું સૂચવવા માટે કંઈ નથી કે

કોઈ વ્યક્તિને કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુના માટે ત્યારે જ દોષિત ઠેરવી શકાય, જો આશ્રય મેળવનાર અથવા છુપાયેલ વ્યક્તિ "ગુનેગાર" હોવાનું "સાબિત" થાય અને તે દોષિત ઠરે. આઈપીસી હેઠળ "ગુનેગાર" શબ્દ વ્યાખ્યાયિત નથી. ડિક્શનરી મુજબ "ગુનેગાર" એટલે "એવી વ્યક્તિ કે જેણે ગુનો અથવા અપરાધ કર્યો હોય". તે એવી વ્યક્તિ નથી કે જે ગુના માટે દોષિત ઠરેલી હોય કારણ કે ખોટી સજાઓ પણ હોઈ શકે છે જે અપીલમાં બાજુ પર રાખી શકાય છે. આવી ખોટી નિર્દોષતા પણ હોઈ શકે છે. તેથી, જે વ્યક્તિ દોષિત ઠરી હોય અથવા નિર્દોષ જાહેર થઈ હોય તે કલમ ૨૧૨ ના હેતુ માટે ગુનેગાર હોઈ શકે છે, જો આરોપી પાસે જાણકારી અથવા વ્યાજબી માન્યતા હોય કે તેણે ગુનો કર્યો છે. ગુનેગાર એ એવી વ્યક્તિ પણ નથી કે જેના પર માત્ર ગુનાનો 'આરોપ' હોય, કારણ કે આરોપી દોષિત હોઈ શકે અથવા ન પણ હોઈ શકે અથવા નિર્દોષ પણ હોઈ શકે. તેથી, કલમ ૨૧૨ ના હેતુ માટે "ગુનેગાર" ન તો દોષિત છે ન તો આરોપી છે, પરંતુ તે એવી વ્યક્તિ છે જેણે ખરેખર ગુનો કર્યો છે. વ્યક્તિ ગુના માટે દોષિત ઠરે અથવા સજા પામે તે

કારણસર તે ગુનેગાર બને છે તેવું નથી. જો ફરિયાદપક્ષ તે સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ જાય કે તેણે ગુનો કર્યો છે, તો વાસ્તવિક ગુનેગાર પણ નિર્દોષ છૂટી શકે છે. જ્યાં સુધી આરોપી દોષિત ન ઠરે ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવે છે. પરંતુ, જે વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો છે તેની ઓળખ સાબિત કરવામાં ફરિયાદપક્ષની નિષ્ફળતા તે વ્યક્તિને જેણે ગુનો કર્યો છે તેને ગુનેગાર નહીં હોવાનું ઠરાવતી નથી. તેને માત્ર એવો ગુનેગાર કહી શકાય કે જેનો ગુનો અદાલતમાં સાબિત થયો નથી. છતાં, જો તેણે ગુનો કર્યો હોય તો તે ગુનેગાર છે. તેથી, તે સજા અથવા નિર્દોષતા નથી જે મહત્વની છે. પરંતુ, કલમ ૨૧૨ હેઠળ આરોપીની જાણકારી અથવા વ્યાજબી માન્યતા છે કે જે વ્યક્તિને તેણે આશ્રય આપ્યો છે અથવા છુપાવ્યો છે તે ગુનેગાર છે, જે સુસંગત છે. પરંતુ, આવી જાણકારી અથવા માન્યતા આરોપી દ્વારા તે તારીખે હોવી જોઈએ જે દિવસે તે તેને આશ્રય આપીને અથવા છુપાવીને ગુનો કરે છે.

૯. અમે એ પણ નોંધીએ છીએ કે કલમ ૨૦૧ જે ગુનેગારને બચાવવાના ઈરાદા સાથે અથવા જે તે જાણે છે અથવા માને છે કે ખોટું છે તેવો કોઈ અભિપ્રાય આપવાના

ઈશાદા સાથે ગુનાના પુરાવાનો નાશ કરવા સાથે સંબંધિત છે, તે વધુ કે ઓછી તુલનાત્મક કલમ છે અને આ મામલો આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ ટ્રીસા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ (૧૯૯૧(૧) કે.એલ.ટી. ૫૦૩): (૧૯૯૧ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૯૨૦) માં વિચારણા માટે આવ્યો હતો. તે કેસમાં, આરોપી પર ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨ અને ૨૦૧ હેઠળ ગુનો કર્યાનો આરોપ હતો. આક્ષેપ એવો હતો કે આરોપીએ તેના પતિની હત્યા કરી અને ખોટી માહિતી આપીને પોતાની જાતને બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો જેથી તે આત્મહત્યા હોવાનું જણાય. ટ્રાયલ કોર્ટે જોયું કે તે આત્મહત્યા ન હતી, પરંતુ હત્યા હતી. ઘરમાં, મૃતક અને માત્ર એક ત્રણ વર્ષનું બાળક અને આરોપી રહેતા હતા અને તેની જાણ વગર હત્યા થઈ ન શકે. ટ્રાયલ કોર્ટે જોયું કે ફરિયાદપક્ષ કલમ ૩૨૦ હેઠળનો મુખ્ય ગુનો વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો, પરંતુ, કલમ ૨૦૧ ના ઘટકો સંતોષાયા હતા. આરોપીએ અપીલ દાખલ કરી દલીલ કરી હતી કે મુખ્ય ગુનો સાબિત થયો ન હોવાથી અને ગુનેગારને સજા થઈ ન હોવાથી, તેને ગુનેગારને બચાવવા

માટે આઈપીસીની કલમ ૨૦૧ હેઠળ દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં. અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું :

"આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી મુખ્ય દલીલોમાંની એક એ છે કે જ્યાં સુધી અદાલત એવું ન ઠરાવે કે મુખ્ય ગુનો કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો ત્યાં સુધી આઈપીસીની કલમ ૨૦૧ હેઠળ કોઈ ગુનો ગણી શકાય નહીં. કલાવતી વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ હિમાચલ પ્રદેશ (એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી. ૧૩૧): (૧૯૫૩ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૬૬૮) માં. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે આરોપીની નિર્દોષતા તેને આઈપીસીની કલમ ૨૦૧ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં કોઈ અવરોધ નથી. તે એક એવો કેસ હતો જેમાં પત્ની પર તેના પતિની હત્યા માટે અન્ય વ્યક્તિ સાથે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો અને અદાલતે તેને હત્યા માટે નિર્દોષ જાહેર કરી હતી, પરંતુ બીજી વ્યક્તિને મુખ્ય ગુના માટે દોષિત ઠેરવી હતી અને ત્યારબાદ પત્નીએ આઈપીસીની કલમ ૨૦૧ હેઠળ ગુનો કર્યો છે કે કેમ તે અંગે વિચારણા કરવા આગળ વધી હતી. તે પૃષ્ઠભૂમિમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે મુખ્ય ગુના માટે પત્નીની

નિર્દોષતા તેને આઈપીસીની કલમ ૨૦૧ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં કોઈ કાનૂની અવરોધ નથી. આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચે મોહમ્મદ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ (૧૯૮૮ (૨) કે.એલ. જે. ૪૭૦) માં અવલોકન કર્યું છે કે "જ્યાં એવા મજબૂત પુરાવા હોય કે આરોપીએ જાણીતા અથવા અજ્ઞાત બીજા વ્યક્તિને બચાવવા માટે પુરાવાનો નાશ કર્યો છે, તો તે પોતે મુખ્ય ગુનામાં શંકાસ્પદ રહ્યો હોય અથવા તેની સામે ટ્રાયલ થઈ હોય અને તે નિર્દોષ છૂટ્યો હોય તે હકીકત, તેને આઈપીસીની કલમ ૨૦૧ હેઠળ દોષિત ઠેરવતા રોકશે નહીં." વિદ્વાન એડવોકેટે ઉપરોક્ત અવલોકન પર પુનઃવિચારણા માટે દલીલ કરી હતી કે ગુનેગાર અજ્ઞાત રહે તે વિના પણ કલમ ૨૦૧ હેઠળનો ગુનો આરોપી સામે ગણી શકાય. અમને લાગતું નથી કે ઉપરોક્ત અવલોકનની પુનઃવિચારણાની કોઈ જરૂર છે, ખાસ કરીને આ કેસની હકીકતો પર. એવું હોઈ શકે કે કેસના પુરાવા દ્વારા મુખ્ય ગુનેગારની ઓળખ સ્થાપિત થઈ ન હોય. તેનો અર્થ એ નથી કે આરોપી મુખ્ય ગુનેગારની ઓળખથી અજાણ હતો."

અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે કલમ ૨૧૨ નું અર્થઘટન કરતી વખતે પણ સમાન અભિપ્રાય અપનાવી શકાય છે. પરંતુ, કલમ ૨૦૧ અથવા ૨૧૨ હેઠળનો આરોપ સ્થાપિત કરવા માટે, એ સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે ગુનો કરવામાં આવ્યો છે. ડિવિઝન બેન્ચે નીચે મુજબ પણ ઠરાવ્યું :

"પલવિંદર કૌર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (એ.આઈ.આર. ૧૯૫૨ એસ.સી. ૩૫૪): (૧૯૫૩ સી.આર.આઈ. એલ. જી. ૧૫૪) માં. સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે કલમ ૨૦૧ હેઠળનો આરોપ સ્થાપિત કરવા માટે એ સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે ગુનો કરવામાં આવ્યો છે અને તે કરવામાં આવ્યો હોવાની માત્ર શંકા પૂરતી નથી અને આરોપી જાણતો હતો અથવા તેની પાસે માનવા માટે કારણ હતું કે આવો ગુનો કરવામાં આવ્યો છે અને તે જાણકારી સાથે અને ગુનેગારને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ઈરાદા સાથે તેના પુરાવાનો નાશ કરે છે અથવા તેવા ગુનાઓ સંબંધિત ખોટી માહિતી આપે છે. સુપ્રીમ કોર્ટે આગળ અવલોકન કર્યું કે "આ સંજોગોમાં ફરિયાદપક્ષ માટે એ હકારાત્મક રીતે સ્થાપિત કરવું આવશ્યક હતું કે મૃતકનું મૃત્યુ કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા

પોટેશિયમ સાયનાઈડ આપવાને કારણે થયું હતું અને તેની પાસે તે માનવા માટે કારણ હતું કે તે તે રીતે થયું હતું અને તે જાણકારી સાથે તેણે શબને છુપાવવા અને નિકાલ કરવામાં ભાગ લીધો હતો." અદાલતને શંકા હતી કે તે કેસમાં મૃતકનું મૃત્યુ હત્યાને કારણે હતું કે આત્મહત્યાને કારણે, તેથી અદાલતે આરોપીને આઈપીસીની કલમ ૨૦૧ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવાનો ઈનકાર કર્યો હતો. સદર અવલોકનને અનુસરીને, સુપ્રીમ કોર્ટે પછીના એક નિર્ણયમાં ઠરાવ્યું હતું કે ગુનાના આચરણની સાબિતી એ આઈપીસીની કલમ ૨૦૧ હેઠળના ગુનાને સાબિત કરવા માટે આવશ્યક જરૂરિયાત છે (જુઓ સુલેમાન રહીમન વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૮ એસ.સી. ૮૨૯: (૧૯૬૮ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૦૧૩). રોશન લાલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૧૪૧૩) : (૧૯૬૫ (૨) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૪૨૬) માં સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે "ગુનો" શબ્દ જ્યાં પણ કલમ ૨૦૧ માં વપરાયો છે તેનો અર્થ કોઈ વાસ્તવિક ગુનો થાય છે, જે હકીકતમાં કરવામાં

આવ્યો હોય અને એવો કોઈ ગુનો નહીં જેની આરોપીએ કલ્પના કરી હોય કે તે કરવામાં આવ્યો છે."

૧૦. સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વી. એલ. ટ્રેસા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ (૨૦૦૧) ૩ એસ.સી.સી. ૫૪૮: (૨૦૦૧ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૧૭૧) માં વિગતવાર વિચારણા કર્યા પછી ઉપરોક્ત નિર્ણયને માન્ય રાખવામાં આવ્યો હતો. સુપ્રીમ કોર્ટે એ પણ ઠરાવ્યું છે કે વપરાયેલી ભાષાને ધ્યાનમાં લેતા, માત્ર શંકા પૂરતી રહેશે નહીં; રેકૉર્ડ પર મજબૂત પુરાવા ઉપલબ્ધ હોવા જોઈએ કે આરોપીને જાણકારી છે અથવા તેની પાસે માનવા માટે કારણ છે કે ગુનો કરવામાં આવ્યો છે. કલમ ૨૦૧ પર ટિપ્પણી કરતા, સર્વોચ્ચ અદાલતે રોશન લાલ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૧૪૧૩: (૧૯૬૫ (૨૨) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૪૨૬) માં ફકરા ૧૨ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"કલમ ૨૦૧ થોડી અણઘડ રીતે ઘડવામાં આવી છે, પરંતુ અમને લાગે છે કે પ્રથમ ફકરામાં 'જાણતા અથવા માનવા માટે કારણ હોવું' અભિવ્યક્તિ અને બીજા ફકરામાં 'જાણે છે અથવા માને છે' અભિવ્યક્તિ સમાન અર્થમાં વપરાય

છે. એવા આરોપીનો કિસ્સો લો કે જેની પાસે માનવા માટે કારણ છે કે ગુનો કરવામાં આવ્યો છે. જો પ્રથમ ફકરાની અન્ય શરતો સંતોષાય છે, તો તે કલમ ૨૦૧ હેઠળના ગુના માટે દોષિત છે. જો એવું માનવામાં આવે કે 'માને છે' શબ્દ 'માનવા માટે કારણ હોવું' અભિવ્યક્તિથી અલગ અર્થમાં વપરાયો હતો, તો આરોપીને સજા કરવાના હેતુ માટે 'માનવા માટે કારણ હોવું' ઉપરાંત તે 'માને છે' તે સાબિત કરવું જરૂરી બનશે. અમે ધારાસભા પર એવો ઈરાદો લાદી શકીએ નહીં કે પ્રથમ ફકરા હેઠળ દોષિત જણાયેલ આરોપી જ્યાં સુધી કોઈ વધારાની હકીકત અથવા માનસિક સ્થિતિ સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી પછીના ફકરાઓ હેઠળની સજામાંથી બચી જાય."

આ ફકરો કલમ ૨૧૨ માં વપરાયેલા "માનવા માટે કારણ છે" શબ્દોના અર્થ માટે લાગુ પડે છે. કલમ ૨૧૨ ને આકર્ષવા માટે પણ, એ સાબિત કરવું આવશ્યક છે કે ગુનો કરવામાં આવ્યો છે અને તે કરવામાં આવ્યો હોવાની માત્ર શંકા પૂરતી નથી અને આરોપી જાણતો હતો અથવા તેની પાસે માનવા માટે કારણ હતું કે આવો ગુનો કરવામાં આવ્યો છે અને આવશ્યક જાણકારી સાથે અને ગુનેગારને

કાનૂની સજાથી બચાવવાના ઇરાદા સાથે, તેણે ગુનેગારને આશ્રય આપ્યો હોવો જોઈએ અથવા છુપાવ્યો હોવો જોઈએ, પરંતુ, ઇરાદાની ધારણા કરી શકાય નહીં. જો આરોપી જાણતો ન હોય કે ગુનો કરવામાં આવ્યો છે અથવા સજાગ ન હોય અથવા ગુનેગારની ઓળખ જાણવા માટે તેની પાસે કોઈ કારણ ન હોય, તો કલમ ૨૧૨ આકર્ષાતી નથી અને સાબિત કરવાનો બોજો ફરિયાદપક્ષ પર છે.

૧૧. કલમ ૨૧૨ હેઠળનો ગુનો આઈપીસીના પ્રકરણ XI હેઠળ આવે છે, જે જાહેર ન્યાય વિરુદ્ધના ગુનાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે. સદર પ્રકરણનું શીર્ષક "ખોટા પુરાવા અને જાહેર ન્યાય વિરુદ્ધના ગુનાઓ" તરીકે છે. આમ, જાહેર ન્યાયના હિતમાં આશ્રય આપવા અથવા છુપાવવાના કૃત્યને ગુનો બનાવવામાં આવ્યો છે. જે કોઈ નાગરિક કોઈ ગુનાના આચરણ વિશે અથવા કલમ ૩૨, ૩૦૪, ૪૪૯ વગેરે હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈ ગુનો કરવાની અન્ય કોઈ વ્યક્તિની ઇરાદા વિશે જાણતો હોય તેની ફરજ છે કે તે તાત્કાલિક નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ અથવા પોલીસ અધિકારીને ગુનાના આવા આચરણ અથવા ઇરાદા વિશે માહિતી

આપે. આ જોગવાઈ ફરજિયાત છે સિવાય કે માહિતી આપવામાં નિષ્ફળતા અથવા વિસ્મૃતિ માટે કોઈ વ્યાજબી બહાનું હોય. ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૩૯ ખાસ જોગવાઈ કરે છે કે જનતા સદર કલમમાં ઉલ્લેખિત અમુક ગુનાઓના આચરણ અંગે પોલીસ અથવા નજીકના મેજિસ્ટ્રેટને માહિતી "આપશે". ગુનાના આચરણ વિશે સત્તાધિકારીના ધ્યાને લાવવું અને ગુનેગારને કાયદા સમક્ષ લાવી તેને જે સજા મળવી જોઈએ તે અપાવવી એ દરેક નાગરિકની ફરજ છે, જો તે ગુનાના આચરણ વિશે અથવા કલમ ૩૯ માં નિર્દિષ્ટ ગુનો કરવાની ઈરાદા વિશે જાણતો હોય. કલમ ૩૯ એ માત્ર એક પ્રક્રિયાગત કલમ છે, જેના ઉલ્લંઘનને કોઈ પણ દંડનાત્મક કાયદા હેઠળ શિક્ષાપાત્ર બનાવવામાં આવ્યું નથી, પરંતુ, જો કોઈ વ્યક્તિ જેની પાસે જાણકારી અથવા વ્યાજબી માન્યતા હોય કે કોઈ વ્યક્તિ ગુનેગાર છે, તેને એવી વ્યક્તિ તરીકે ગણી શકાય કે જે ગુનાના આચરણ વિશે સજાગ છે અને ભલે તે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૩૯ ના ઉલ્લંઘન માટે શિક્ષાપાત્ર ન હોય, જ્યારે તે આવા ગુનેગારને આશ્રય આપે છે અથવા છુપાવે છે, ત્યારે તે ચોક્કસપણે કલમ

૨૧૨ હેઠળના ગુના માટે દોષિત હોવો જોઈએ. જ્યારે કલમ ૨૧૨ હેઠળનો ગુનો કરવામાં આવે છે, ત્યારે જાહેર ન્યાયનો ભોગ લેવાય છે અને અદાલતોએ આ ગુનાને ગંભીરતાથી જોવો જોઈએ અને જે હેતુ માટે તેની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તેને ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ. જોગવાઈની ભાષા પરથી જણાય છે તેમ તેનો હેતુ ગુનેગારને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ગુનાહિત ઈશદા સાથે જાણી જોઈને તેને આશ્રય આપતા અથવા છુપાવતા રોકવાનો છે.

૧૨. એ સાચું છે કે તોલારામ રેલુમલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બોમ્બે (એ.આઈ.આર. ૧૯૫૪ એસ.સી. ૪૯૬): (૧૯૫૪ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૩૩૩) માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે દંડનાત્મક કાયદાઓના અર્થઘટનનો એ સુસ્થાપિત નિયમ છે કે જો કોઈ દંડનાત્મક જોગવાઈના બે સંભવિત અને વ્યાજબી અર્થઘટન થઈ શકતા હોય, તો અદાલતે તે અર્થઘટન તરફ ઝુકવું જોઈએ જે વિષયને દંડમાંથી મુક્તિ આપે છે તેના બદલે જે દંડ લાદે છે, પરંતુ, ધારાસભાના ઈશદાને અમલમાં મૂકવા માટે ધારાસભા દ્વારા વપરાયેલી

અભિવ્યક્તિના અર્થને ખેંચવો અદાલત માટે સક્ષમ નથી.
 એ સ્થાપિત કાયદો છે કે ફોજદારી અથવા અન્ય દંડ
 લાદતા કાયદાઓનું અર્થઘટન જે વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી
 કરવામાં આવી રહી છે તેની તરફેણમાં સંકુચિત રીતે કરવું
 જોઈએ. મેક્સવેલ ઓન ઈન્ટરપ્રિટેશન ઓફ સ્ટેચ્યુટ્સ
 મુજબ જો કોઈ કૃત્ય અથવા વિસ્મૃતિ કે જેને ગુનો જાહેર
 કરવામાં આવ્યો છે તેના તત્વો નક્કી કરતા શબ્દોમાં કોઈ
 અસ્પષ્ટતા હોય, જેથી એ શંકાસ્પદ હોય કે કેસમાં પ્રશ્ન
 હેઠળનું કૃત્ય અથવા વિસ્મૃતિ કાયદાકીય શબ્દોમાં આવે
 છે કે કેમ, તો તે અસ્પષ્ટતાનો ઉકેલ આરોપી વ્યક્તિની
 તરફેણમાં લેવામાં આવશે. (જુઓ: મેક્સવેલ ઓન ધ
 ઈન્ટરપ્રિટેશન ઓફ સ્ટેચ્યુટ્સ, બારમી આવૃત્તિ, પાનું
 ૨૪૦). પરંતુ, તે ત્યારે જ શક્ય છે જો દંડનાત્મક કાયદો
 બે સંભવિત અર્થઘટનો માટે સક્ષમ હોય. કેઈઝ ઓન
 સ્ટેચ્યુ લો (૧૯૭૧ આવૃત્તિ પ્રકરણ ૨૧) માં, દંડનાત્મક
 જોગવાઈઓ અંગેના સિદ્ધાંતને નીચે મુજબ જણાવવામાં
 આવ્યો છે :

"પરંતુ, દંડનાત્મક કાયદાઓનું અર્થઘટન ક્યારેય એ રીતે
 ન કરવું જોઈએ કે જેથી કાયદાના શબ્દોને એવા કેસોને

બાકાત રાખવા માટે સંકુચિત કરવામાં આવે જે તે શબ્દો તેમના સામાન્ય અર્થમાં સમાવિષ્ટ કરતા હોય... પરંતુ જ્યાં બાબત શબ્દોમાં અને ભાષાનામાં લાવવામાં આવે છે, ત્યાં દંડનાત્મક કાયદાનું અર્થઘટન અન્ય કોઈ પણ દસ્તાવેજની જેમ વપરાયેલી ભાષાના ન્યાયી સામાન્ય સમજણ મુજબ કરવાનું હોય છે, અને અદાલતે દંડનાત્મક કાયદાની ભાષામાં એવી કોઈ શંકા કે અસ્પષ્ટતા શોધવી કે ઉભી કરવી જોઈએ નહીં, જે શંકા કે અસ્પષ્ટતા દેખીતી રીતે અન્ય કોઈ દસ્તાવેજમાં સમાન ભાષામાં મળી કે ઉભી થઈ ન હોય."

૧૩. લલિતા જાલાન વિરુદ્ધ બોમ્બે ગેસ કંપની ((૨૦૦૩) ૬ એસ.સી.સી. ૧૦૭ : (૨૦૦૩ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૨૫૧૪)) માં, આ પ્રશ્નની ઘણી વિગતવાર તપાસ કરવામાં આવી હતી અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કોઈ ગુનો નક્કી કરતા અથવા દંડ લાદતા કાયદાનું સખત રીતે અર્થઘટન કરવું જોઈએ તે સિદ્ધાંત સાર્વત્રિક રીતે લાગુ પડતો નથી કે જેને દરેક કેસમાં અવશ્યપણે પાળવો જોઈએ. સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં એ પણ નોંધ્યું છે કે મુરલીધર મેઘરાજ

લોયા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, (એ.આઈ.આર.
 ૧૯૭૬ એસ.સી. ૧૨૯ : (૧૯૭૬ સી.આર.આઈ. એલ.
 જે. ૧૫૨૭); કિસાન ત્ર્યંબક કોહુલા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ
 મહારાષ્ટ્ર, (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૭ એસ.સી. ૪૩૫:
 (૧૯૭૭ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૨૬૭);
 સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ એન્ડ રિમેમ્બ્રન્સર ઓફ લીગલ અફેર્સ ટુ
 ગવર્મેન્ટ ઓફ વેસ્ટ બેંગાલ વિરુદ્ધ અબાની મૈતી,
 (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૯ એસ.સી. ૧૦૨૯ : (૧૯૭૯
 સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૮૯૭) અને સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર
 વિરુદ્ધ નટવરલાલ દામોદરદાસ સોની (એ.આઈ.આર.
 ૧૯૮૦ એસ.સી. ૫૯૩): (૧૯૮૦ સી.આર.આઈ. એલ.
 જે. ૪૨૯) માં ઠરાવ્યું છે કે દંડનાત્મક જોગવાઈઓનું
 અર્થઘટન એવી રીતે કરવું જોઈએ કે જે તોફાનને દબાવશે
 અને ધારાસભાના મનમાં રહેલા હેતુને આગળ વધારશે.
 ઉપરોક્ત અભિપ્રાય સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય
 બેન્ચ દ્વારા તાજેતરમાં ઈકબાલ સિંહ મારવાહ અને અન્ય
 વિરુદ્ધ મીનાક્ષી મારવાહ અને અન્ય, (૨૦૦૫
 એ.આઈ.આર. એસ.સી. ૬૫૮૫. ૧૯૨૯ : એ.આઈ.આર.
 ૨૦૦૫ એસ.સી. ૨૧૧૯: (૨૦૦૫ સી.આર.આઈ. એલ.

જે. ૨૧૬૧) માં સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો. જે તોફાનને રોકવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે અને જે હેતુ સિંદ્ધ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે તે અદાલતોએ કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુનાનું અર્થઘટન કરતી વખતે સમજવા જોઈએ. ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ અર્થઘટન આપવું જોઈએ અને તોફાનનો નિયમ (મિસ્ત્રીફ રૂલ) પણ કલમ ૨૧૨ હેઠળની જોગવાઈનું અર્થઘટન કરતી વખતે લાગુ પાડવો જોઈએ, ખાસ કરીને એટલા માટે કે સદર કલમ હેઠળનો ગુનો જાહેર ન્યાય વિરુદ્ધ છે. જો જોગવાઈનું અર્થઘટન એવી રીતે કરવામાં આવે કે કોઈ વ્યક્તિને કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુના માટે ત્યારે જ દોષિત ઠેરવી શકાય જો મુખ્ય ગુનેગાર દોષિત ઠરે, તો અમારા મતે તે જોગવાઈના હેતુને નિષ્ફળ બનાવશે. અદાલતની ફરજ સ્પષ્ટ અને અસ્પષ્ટ ભાષામાં વ્યક્ત કરાયેલ કાયદાનો વાસ્તવિક હેતુ શોધવાની છે અને તે જવાબદારી માત્ર એટલા માટે બદલાતી નથી કે કાયદો દંડનાત્મક સ્વભાવનો છે જેવું થોમસન વિરુદ્ધ હીઝ ઓનર જજ બાયને (૧૯૭૯ (૭૩) એ.એલ. જે.આર. ૬૪૨) ફરરા ૧૯, પાનું ૬૪૮ માં ઠરાવવામાં આવ્યું છે. જ્યાં સુધી કલમ ૨૧૨ નો સંબંધ

છે, ત્યાં અસ્પષ્ટતાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી. શબ્દો સાદા છે
 અને માત્ર એક જ અર્થ કાઢવા માટે સક્ષમ છે. તેથી,
 'હેડન્સ રૂલ્સ' એટલે કે 'ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ અર્થઘટન' અથવા
 'તોફાનના નિયમ' ના સંદર્ભ વિના પણ કલમ ૨૧૨ નું
 અર્થઘટન કરી શકાય છે કારણ કે શબ્દો સ્પષ્ટ છે.
 કાયદાના અર્થઘટનનો મુખ્ય સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યારે
 કાયદાની ભાષા સાદી અને અસ્પષ્ટ હોય, ત્યારે અદાલતે
 કાયદામાં વપરાયેલા શબ્દોને અમલમાં મૂકવા જ જોઈએ
 ભલે ગમે તે પરિણામ આવે જેવું યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા
 વિરુદ્ધ હંસોલી દેવી (૨૦૦૨) ૭ એસ.સી.સી. ૨૭૩:
 (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૨ એસ.સી. ૩૨૪૦); નાથી દેવી
 વિરુદ્ધ રાધા દેવી ગુપ્તા (૨૦૦૫) ૨ એસ.સી.સી. ૨૭૧
 (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૫ એસ.સી. ૬૪૮) અને પ્રમોટર્સ
 એન્ડ બિલ્ડર્સ એસોસિએશન, પુણે વિરુદ્ધ પુણે
 મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન (૨૦૦૭) ૬ એસ.સી.સી. ૧૪૩:
 (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૭ એસ.સી. ૧૮૫૬) માં
 ઠરાવવામાં આવ્યું છે. આ નિયમ દંડનાત્મક કાયદાઓ
 સહિત તમામ પ્રકારના કાયદાઓ ઘડતી વખતે લાગુ પડે
 છે. અર્થઘટનની કેટલીક પદ્ધતિઓ દ્વારા કલમ ૨૧૨ માં

'ગુનેગાર' શબ્દ પહેલા 'દોષિત' શબ્દની પૂર્તિ કરીને અર્થને મર્યાદિત કરવા માટે કોઈ કાયદામાં શબ્દોની આયાત કરી શકે નહીં. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ શરદિન્દુ (૨૦૦૭ ૬ એસ.સી.સી. ૨૭૬): (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૭ એસ.સી. ૨૨૦૪) માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ઠરાવ્યા મુજબ, જ્યારે કાયદાની ભાષા સાદી અને અસ્પષ્ટ હોય ત્યારે અદાલતો દ્વારા 'કેસસ ઓમિસસ' ની પૂર્તિ કરવાનો પ્રશ્ન ઉભો થતો નથી. સામાન્ય રીતે સ્વીકૃત કહેવત 'કેસસ ઓમિસસ પ્રોઓમિસ્સો હેબેન્ડસ એસ્ટ' છે જેનો અર્થ એ છે કે જે કેસ અથવા શબ્દ રહી ગયો છે તે જાણીજોઈને છોડી દેવામાં આવ્યો હોવાનું માનવું જોઈએ.

૧૪. સખત અર્થઘટનના નિયમનો ઉપયોગ અદાલતને ધારાસભા દ્વારા વપરાયેલી વ્યાપક ભાષાને મર્યાદિત કરવાની પરવાનગી આપતો નથી જો કુદરતી અર્થ કાયદાના હેતુ અનુસાર હોય. તેથી, સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિરુદ્ધ તાપસ ડી. નેઓગી (૧૯૯૯) ૭ એસ.સી.સી. ૬૮૫: (૧૯૯૯ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૪૩૦૫) માં સુપ્રીમ કોર્ટે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ

૧૦૨ હેઠળ 'કોઈપણ મિલકત' શબ્દોનું સંકુચિત રીતે અર્થઘટન કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો જે આરોપીની તરફેણમાં હોય અને સુપ્રીમ કોર્ટે વ્યાપક દષ્ટિકોણ સ્વીકારવાનું પસંદ કર્યું હતું જે જોગવાઈના હેતુ સાથે વધુ સુસંગત છે. તે કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે 'મિલકત' શબ્દનું અર્થઘટન કર્યું હતું જેથી તેમાં બેંક એકાઉન્ટનો સમાવેશ થાય જેથી પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ હેઠળના કેસની તપાસ કરી રહેલ પોલીસ અધિકારી તેને જપ્ત કરવા માટે હકદાર હોય. સ્ટેટ ઓફ કેરળ વિરુદ્ધ મથાઈ વર્ગીસ (૧૯૮૬) ૪ એસ.સી.સી. ૭૪૬ : (૧૯૮૭ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૩૦૮) માં, પીનલ કોડની કલમ ૪૮૯-એ માં વપરાયેલી અભિવ્યક્તિ 'કોઈપણ ચલણી નોટ અથવા બેંક નોટ' નું અર્થઘટન તમામ દેશોની ચલણી નોટનો સમાવેશ કરવા માટે કરવામાં આવ્યું હતું અને માત્ર ભારતીય ચલણી નોટ નહીં, જે માટે સખત વલણ અપનાવવાની દલીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૧૫. ડાઈક વિરુદ્ધ ઇલિયટ ((૧૮૭૨) એલ.આર. ૪ પી.સી. ૧૮૪ પાના ૧૯૧ પર), લોર્ડ જસ્ટિસ જેમ્સ કે

જેઓ પ્રિવી કાઉન્સિલ વતી બોલ્યા હતા તેમણે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું :

"નિ:શંકપણે, તમામ દંડનાત્મક કાયદાઓનું સખત રીતે અર્થઘટન કરવું જોઈએ, એટલે કે, અદાલતે જોવું જોઈએ કે ગુના તરીકે આક્ષેપ કરાયેલી બાબત વપરાયેલા શબ્દોના સાદા અર્થમાં છે, અને શબ્દોને એવા કોઈ ખ્યાલ પર ખેંચવા જોઈએ નહીં કે તેમાં કોઈ ભૂલ થઈ છે; કે ત્યાં કેસસ ઓમિસસ છે; કે બાબત તોફાનમાં એટલી સ્પષ્ટ છે કે જો વિચારવામાં આવ્યું હોત તો તેને સામેલ કરવામાં આવી હોત. બીજી તરફ, આરોપી વ્યક્તિને કહેવાનો અધિકાર છે કે જોકે આક્ષેપ કરાયેલી બાબત શબ્દોમાં છે, પણ તે કાયદાની ભાવનામાં નથી. પરંતુ, જ્યાં બાબતો શબ્દોમાં અને ભાવનામાં લાવવામાં આવે છે, ત્યાં દંડનાત્મક કાયદાનું અર્થઘટન અન્ય કોઈ પણ દસ્તાવેજની જેમ વપરાયેલી ભાષાના ન્યાયી સામાન્ય સમજણ મુજબ કરવાનું હોય છે, અને અદાલતે દંડનાત્મક કાયદાની ભાષામાં એવી કોઈ શંકા કે અસ્પષ્ટતા શોધવી કે ઉભી કરવી જોઈએ નહીં, જે શંકા કે અસ્પષ્ટતા દેખીતી

રીતે અન્ય કોઈ કાયદામાં સમાન ભાષામાં મળી કે ઉભી થઈ ન હોય."

તે હાઉસ ઓફ લોર્ડ્સ દ્વારા લંડન એન્ડ નોર્થ ઈસ્ટર્ન રેલ્વે કંપની વિરુદ્ધ બેરીમેન ((૧૯૪૬) ૧ ઓલ ઈ.આર. ૨૫૫) માં અને ભારતીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એમ. નારાયણ નામ્બિયાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસ.સી. ૧૧૧૬ પાના ૧૧૧૮ પર: (૧૯૬૩ (૨) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૮૬) માં અનુસરવામાં આવ્યું હતું.

૧૬. સુમન સેઠી વિરુદ્ધ અજય કે. ચુરીવાલ (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૦ એસ.સી. ૮૨૮): (૨૦૦૦ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૩૯૧ માં, સુબ્બારાવ, જે. એ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ પર વિચારણા કરતી વખતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું :

"સદર એક્ટ જાહેર વહીવટને શુદ્ધ કરવા માટે લાવવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે ધારાસભાએ સદર હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે વ્યાપક પરિભાષાનો ઉપયોગ કર્યો હોય, ત્યારે અર્થઘટન દ્વારા વિષયવસ્તુને મર્યાદિત ન કરવી તે યોગ્ય

રહેશે જ્યારે ખાસ કરીને કાયદાની ભાવના વપરાયેલા શબ્દો સાથે સુસંગત હોય."

પાકાલા નારાયણસ્વામી વિરુદ્ધ એમ્પરર, એ.આઈ.આર. ૧૯૩૯ પી.સી. ૪૭ : (૧૯૩૯ (૪૦) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૩૬૪) માં દંડનાત્મક કાયદાનું અર્થઘટન કરતી વખતે, પ્રિવી કાઉન્સિલે ઠરાવ્યું હતું કે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૧૬૨ માં 'કોઈપણ વ્યક્તિ' શબ્દોમાં એવી કોઈ પણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે જે ત્યારબાદ આરોપી બની શકે છે. લોર્ડ એટિડને પાના ૫૧ પર નીચે મુજબ અવલોકન કરવા આગળ વધ્યા:

"તેથી, સાદા અર્થ લાગુ કરવાના ફાયદા કે ગેરફાયદા પર વિચાર કરવો અસ્વીકાર્ય જણાય છે પછી ભલે તે ફરિયાદપક્ષના કે આરોપીના હિતમાં હોય."

ઉપરોક્ત અભિપ્રાય સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિરુદ્ધ ભજનલાલ (એ.આઈ.આર. ૧૯૯૨ એસ.સી. ૬૪): (૧૯૯૨ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૫૨૭) માં અનુસરવામાં આવ્યો હતો. સ્ટેટ ઓફ યુપી વિરુદ્ધ વિજય

આનંદ મહારાજ (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસ.સી. ૯૪૬
પાના ૯૫૦ પર) માં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

"જ્યારે ભાષા સાદી અને અસ્પષ્ટ હોય અને માત્ર એક જ
અર્થ સ્વીકારતી હોય ત્યારે કાયદાના અર્થઘટનનો કોઈ
પ્રશ્ન ઉભો થતો નથી, કારણ કે સદર એક્ટ પોતે જ બોલે
છે."

૧૭. કલમ ૨૧૨ માં ક્યાંય પણ એવું જણાવવામાં આવ્યું
નથી કે છુપાવેલ વ્યક્તિ ગુના માટે દોષિત ઠરેલી હોવી
જોઈએ. ભલે મુખ્ય ગુનેગાર અદાલત દ્વારા સજા પામ્યા
વગર છૂટી જાય, કલમ ૨૧૨ હેઠળની જોગવાઈનો હેતુ
એવો છે કે જે વ્યક્તિએ ગુનેગારને છુપાવ્યો અથવા
આશ્રય આપ્યો છે, જેને તે માને છે અને જાણે છે કે તેણે
ગુનો કર્યો છે, તેને સજા થયા વગર છોડવો જોઈએ નહીં જો
અન્ય ઘટકો સ્થાપિત થાય. ગુનાહિતતા એ છુપાવવાના
કૃત્યમાં રહેલી છે જે એ જાણકારી અથવા માન્યતા સાથે
કરવામાં આવ્યું હોય કે જેને આશ્રય આપવામાં આવ્યો છે
અથવા છુપાવવામાં આવ્યો છે તે ગુનેગાર છે અને તે પણ
તેને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ગુનાહિત ઈરાદા સાથે.
તેથી, અમે કુરિયાકોસ ચાકો વિરુદ્ધ સ્ટેટ: (૧૯૫૧

(૫૨) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૪૭૦) (ઉપર મુજબ) માં આપેલા સિદ્ધાંત અને તે પ્રકારના અન્ય નિર્ણયો કે જેમાં કલમ ૨૧૨ હેઠળ 'ગુનેગાર' શબ્દનો અર્થ દોષિત ગુનેગાર થાય છે તેને સ્વીકારવા અસમર્થ છીએ. એ સાચું છે કે જો આરોપી કે જેના પર કલમ ૨૧૨ હેઠળ ગુનો કરવાનો આરોપ છે તેની સામે જો અલગથી આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હોય, તો ચોક્કસ કેસની હકીકતો પર, મુખ્ય આરોપીની ટ્રાયલના નિષ્કર્ષની રાહ જોવી સલાહભર્યું હોઈ શકે કારણ કે તેમાં મળેલ તારણ 'શું ખરેખર કોઈ ગુનો થયો છે' તે પ્રશ્ન પર અસર કરી શકે છે, પરંતુ, આવા કિસ્સામાં, અમારો અભિપ્રાય છે કે સલાહભર્યો યોગ્ય માર્ગ એ કેસને સેશન્સ કોર્ટમાં મોકલવાનો (કમિટ કરવાનો) હશે જ્યાં મુખ્ય ગુનાની ટ્રાયલ ચાલી રહી છે અને મુખ્ય કેસ સાથે જોડવાનો (ક્લબ કરવાનો) હશે જે રીતે આ કેસમાં કરવામાં આવ્યું હતું. તે આરોપીને એ સાબિત કરવાની તક પણ આપશે કે આક્ષેપ મુજબ કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી. આવા કિસ્સામાં, મુખ્ય ગુનેગાર વતી રજૂ કરાયેલ ગુનાના આચરણના ભાગ વગેરેના પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યા પછી જ

ટ્રાયલ જજ દ્વારા કલમ ૨૧૨ હેઠળ ગુનાના આચરણના પ્રશ્ન પર વિચાર કરવામાં આવશે અને આરોપીને કોઈ પૂર્વગ્રહ પણ થશે નહીં.

૧૮. એવી રજૂઆત માટે કોઈ આધાર નથી કે વધુ તપાસમાં કોઈ નવી સામગ્રી બહાર આવી નથી અથવા ત્યાં કોઈ પ્રથમ દ્રષ્ટિએ કેસ નથી. અહીં, ફરિયાદપક્ષનો કેસ એવો છે કે તેણે છ આરોપીઓ સહિત કેટલાક આરોપીઓને આશ્રય આપ્યો છે. આશ્રય આપેલ આરોપી ૪, ૬ અને ૭ ને છુપાવવાના હેતુથી ૨૯-૭-૨૦૦૫ ના રોજ ઉટી ખાતેની હોટલ, "શિવાસ પ્લેઝર ઈન" માં અરજદારના નામે રૂમ લીધો હતો અને ૨-૯-૨૦૦૫ થી ૫-૯-૨૦૦૫ અને ૧૨-૯-૨૦૦૫ થી ૧૩-૯-૨૦૦૫ ના સમયગાળા માટે નીલગિરી જિલ્લાના ઉમથાલલ ગામના અરવમકોડુ ટેસમમાં ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી ક્વાર્ટર્સ નં. ૫/૫૮૯ માં આરોપીની સાથે પણ ગયા હતા. એ નોંધવું પણ પ્રસ્તુત છે કે છઠ્ઠો આરોપી લાંબા સમયથી ફરાર હતો. આક્ષેપ એવો છે કે અરજદારે આરોપીઓને કાનૂની સજાથી બચાવવા માટે તેમને આશ્રય આપ્યો હતો તેવું માનવા માટે કોઈ કારણ નહોતું. તે પુરાવાની બાબત

છે. આ સંદર્ભમાં, અમે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૨૨૭ અને ૨૨૮ નો સંદર્ભ લઈએ છીએ. બંને પક્ષોની રજૂઆતો અને વધારાના અહેવાલ સાંભળ્યા પછી, મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટમાંથી કેસ સોંપવામાં આવ્યા (કમિટ થયા) પછી, સેશન્સ જજે વિચાર્યું કે ચાર્જ ફ્રેમ કરવાના હેતુ માટે આરોપીએ આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ હેઠળ ગુનો કર્યો હોવાનો પ્રથમ દ્રષ્ટિએ કેસ છે. તેથી, અરજદાર વિરુદ્ધ આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ હેઠળ ચાર્જ ફ્રેમ કરવામાં આવ્યો હતો. અમે એ પણ નોંધીએ છીએ કે સેશન્સ કોર્ટે માત્ર પ્રથમ દ્રષ્ટિએ જોયું કે અરજદાર સામે ચાર્જશીટ થઈ શકે છે અને પક્ષકારોએ અદાલત સમક્ષ પુરાવા રજૂ કરવાના રહે છે.

વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસેક્યુટર દ્વારા એવું પણ સબમિટ કરવામાં આવ્યું છે કે ટ્રાયલ પહેલેથી જ શરૂ થઈ ગઈ છે અને ચાલી રહી છે અને જ્યારે સ્ટે અરજી સુનાવણી માટે આવી ત્યારે માત્ર આખરી ચુકાદો આપવા પર સ્ટે આપવામાં આવ્યો હતો અને અદાલતને ટ્રાયલ આગળ વધારવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. અમારો અભિપ્રાય છે કે કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવો અથવા તેને રદ

કરવી અમારા માટે ઉચિત નથી કારણ કે અરજદારે સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ યોગ્ય બચાવ કરવાનો રહે છે.

૧૯. સીઆર. પી. સી. ની કલમ ૧૭૩(૮) પોલીસને ચાર્જશીટ, આખરી અહેવાલ રજૂ કર્યા પછી અને મેજિસ્ટ્રેટ તેની નોંધ લે (કોન્ફિઝન્સ લે) તે પછી પણ વધુ તપાસ કરવાની પૂરતી સત્તા આપે છે. આ સંદર્ભમાં, અમે સુપ્રીમ કોર્ટના ગુડાલુર એમ. જે. ચેરિયન અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય (૧૯૯૨) ૧ એસ.સી.સી. ૩૯૭, સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય વિરુદ્ધ જે. એ. સી. સાલ્ડાન્યા અને અન્ય (૧૯૮૦) ૧ એસ.સી.સી. ૫૫૪: (૧૯૮૦ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૯૮) અને યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન વિરુદ્ધ એસ. પાપૈયા અને અન્ય, (૧૯૯૭ એસ.સી.સી. (સી.આર.આઈ.) ૧૧૧૨: (૧૯૯૭ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૪૬૩૬) ના નિર્ણયોનો સંદર્ભ લઈએ છીએ. અમે આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચના શાજી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ (૨૦૦૩ (૨) કે.એલ.ટી. ૯૨૯): (૨૦૦૪ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૮૭) અને હસનભાઈ વલીભાઈ ફુરેશી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય

(૨૦૦૪ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૨૦૬૩):
(૨૦૦૪ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૨૦૧૮) ના
નિર્ણયોનો પણ સંદર્ભ લઈએ છીએ. એકમાત્ર શરત એ છે
કે જો વધુ અહેવાલના આધારે વ્યક્તિને ત્યારબાદ આરોપી
તરીકે મૂકવામાં આવે, તો તેને કોઈ પૂર્વગ્રહ ન થાય તે
માટે, તે આરોપી બન્યો તે પહેલા જે સાક્ષીઓની તપાસ
કરવામાં આવી હતી તેમને કલમ ૨૧૭ હેઠળ જોગવાઈ
મુજબ ફરીથી બોલાવવા જોઈએ. કેસમાં મુખ્ય ગુનો
અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા કથિત ગુના સાથે
સંકળાયેલ છે.

૨૦. આ સંદર્ભમાં, અમે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ
પ્રોસિજરની કલમ ૨૨૦ અને ૨૨૩ નો પણ સંદર્ભ લઈએ
છીએ. મુખ્ય ગુનેગારને છુપાવવાનું કથિત કૃત્ય તે જ
વ્યવહાર દરમિયાન કરવામાં આવ્યું છે અને કલમ ૨૨૩
એ માત્ર એક સક્ષમ બનાવતી કલમ છે અને અદાલતને
સંયુક્ત રીતે અથવા અલગથી આગળ વધવાની
વિવેકબુદ્ધિ છે. કલમ ૨૨૩ માં આવતા 'તે જ વ્યવહાર'
શબ્દોમાં ગુનો કરવામાં કરવામાં આવેલા કૃત્યનો સમાવેશ
થાય છે. આ કલમના ઉપયોગ માટેની પ્રાથમિક શરત એ

છે કે વ્યક્તિ પર તે જ વ્યવહારમાં કરવામાં આવેલા તે જ ગુના અથવા અલગ ગુનાનો આરોપ હોવો જોઈએ. 'તે દરમિયાન' શબ્દોમાં રહેલ પ્રથમ દ્રષ્ટિએ કસોટી સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા બલબીર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૦ એસ.સી. ૧૧): (૨૦૦૦ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૬૯) માં ઠરાવ્યા મુજબ તેમના કૃત્યમાં સામાન્ય હેતુ અથવા સાતત્ય સૂચવે છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૨૨૩ માં આપેલા ઉદાહરણો માત્ર ગણતરીપાત્ર છે અને સંપૂર્ણ નથી. અમે એ પણ નોંધીએ છીએ કે રાજીવ ગાંધી હત્યા કેસમાં, જે વ્યક્તિઓ પર કલમ ૨૧૨ હેઠળ ગુનો કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો તેમની સામે પણ સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ થ્રુ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ, સીબીઆઈ/એસઆઈટી વિરુદ્ધ નલિની અને અન્ય (એ.આઈ.આર. ૧૯૯૯ એસ.સી. ૨૬૪૦): (૧૯૯૯ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૩૧૨૪) માં જોઈ શકાય તેમ મુખ્ય આરોપી સાથે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. તે કેસમાં, થોડા આરોપી વ્યક્તિઓ, એટલે કે, ધનશેખરન (એર૩), રંગન (એર૪), વિક્કી (એર૫) અને રંગનાથ

(એર૬) ને કેટલાક મુખ્ય આરોપીઓને કે જેની સામે ચાર્જશીટ ફાઇલ કરવામાં આવી હતી અને સાથે ટ્રાયલ કરવામાં આવી હતી, તેમને આશ્રય આપવા અને આશરો આપવા માટે કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. (જુઓ: સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાના ફક્ત ૫૭ થી ૫૮). તે દર્શાવશે કે મુખ્ય આરોપીઓ સાથે સંયુક્ત ચાર્જશીટ જારી કરી શકાય છે. પરંતુ, કલમ ૨૧૨ ના આરોપી વ્યક્તિઓને ત્યારે જ દોષિત ઠેરવી શકાય જો ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય અને તેને જાણકારી હોય અથવા માનવા માટે કારણ હોય કે તેણે ગુનો કર્યો છે.

૨૧. કલમ ૨૧૨ આઈપીસી હેઠળનો આક્ષેપ એ એક અલગ ગુનો છે અને તેને મુખ્ય સેશન્સ કેસ સાથે ચલાવી શકાય નહીં તેવી દલીલ પણ ટકી શકે તેમ નથી. અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે આ ઘટના મુખ્ય કેસ સાથે અવિભાજ્ય રીતે જોડાયેલી છે. ગુનાહિત કાવતરું, મદદગારી, ગુના પછી વસ્તુઓ અથવા શબને છુપાવવા અથવા ગુનેગારને આશ્રય આપવો વગેરે તમામ એકબીજા સાથે જોડાયેલા છે અને તે જ વ્યવહારનો ભાગ છે. અમે આ રિવિઝન અરજીમાં કેસના ગુણદોષ પર ચર્ચા કરી રહ્યા

નથી જેથી ફરિયાદપક્ષનો કેસ અને અરજદારનો બચાવ આ હુકમમાં કરવામાં આવેલા કોઈપણ અવલોકનોથી પ્રભાવિત ન થાય. અમારો એવો પણ અભિપ્રાય છે કે અન્ય આરોપીઓ સાથે ટ્રાયલ કરવામાં અરજદારને કોઈ અન્યાય કે પૂર્વગ્રહ થતો નથી. જ્યાં સુધી પ્રથમ દ્રષ્ટિએ અન્યાય ન થાય ત્યાં સુધી રિવિઝન અરજીમાં ચાર્જ રદ કરી શકાય નહીં. સી.આર. પી. સી. ની કલમ ૨૨૩ હેઠળ ઉદ્દેખિત કેટલાક વ્યવહારો દરમિયાન આરોપી સામે અન્ય લોકો સાથે ચાર્જશીટ ફાઈલ કરવામાં આવી હતી, કારણ કે બધા ટ્રાયલનો સામનો કરી રહ્યા છે, અરજદાર તેની વિરુદ્ધ પુરાવા આપનાર સાક્ષીઓની ઉલટતપાસ કરી શકે છે અને કોઈ પૂર્વગ્રહ થતો નથી. અરજદાર સામે મુખ્ય આરોપીઓ સાથે ચાર્જશીટ ફાઈલ કરવામાં આવી હોવાથી, ફરિયાદોસ ચાકોના કેસ (૧૯૫૧ (૫૨) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૪૭૦) માં કરવામાં આવ્યું હતું તેમ ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો તે શોધવા માટે પણ આ કેસમાં ટ્રાયલ અટકાવી રાખવાની કોઈ જરૂર નથી. કલમ ૩૦૨ અથવા ૨૧૨ હેઠળ આરોપિત આરોપીને શિક્ષા કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે કથિત ગુનાનું આચરણ સાબિત કરવું પડે છે.

જો એવું સાબિત થાય કે આક્ષેપ મુજબ કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી, તો અરજદાર પણ આપોઆપ નિર્દોષ છૂટવા માટે હકદાર છે. તેથી, અરજદાર વિરુદ્ધની કાર્યવાહી રદ કરવાની કે અટકાવી રાખવાની કોઈ જરૂર નથી. અમે આક્ષેપોના ગુણદોષ અંગે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરી રહ્યા નથી કારણ કે રજૂ કરાયેલા પુરાવાના આધારે મામલો નક્કી કરવાનું કામ ટ્રાયલ કોર્ટનું છે."

૧૯. હું કેરળ હાઈકોર્ટના તેમના લોર્ડશિપ્સ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલા મંતવ્યો સાથે સંપૂર્ણ સહમત છું અને હું તેને અનુસરવા માંગુ છું.

૨૦. હું હવે તે નિર્ણય પર ધ્યાન આપીશ, જેના પર અરજદાર-આરોપી વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા ભારે ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.

૨૧. રામ રાજ ચૌધરી અને અન્ય વિરુદ્ધ એમ્પરર, એ.આઈ.આર. ૧૯૪૬ પટના પેજ ૭૪ ના કેસમાં, તેમના લોર્ડશિપ ફઝલ અલી, સી. જે. એ નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા હતા.

"કેસનું બીજું એક પાસું છે જે નીચેની અદાલતો દ્વારા જોવામાં આવ્યું નથી. પ્રોસેક્યુશન અકાળ હતું. કલમ ૨૧૨ ફરાર અથવા આરોપી વ્યક્તિને આશ્રય આપવા વિશે કંઈ કહેતી નથી. તે માત્ર ત્યારે જ વ્યક્તિને આશ્રય

આપવા બદલ શિક્ષાપાત્ર બનાવે છે જ્યારે તે જાણીતું હોય અથવા માનવા માટે કારણ હોય કે તે ગુનેગાર છે. આ કલમ હેઠળના કેસમાં સૌ પ્રથમ સાબિત કરવાની બાબત એ છે કે આશ્રય મેળવનાર વ્યક્તિ દ્વારા ગુનો કરવામાં આવ્યો છે. જંગ બહાદુરની ટ્રાયલ હજુ પૂરી થઈ નથી. જ્યાં સુધી વાસ્તવમાં દોષિત ન ઠરે સુધી તે, અન્ય કોઈની જેમ, નિર્દોષ હોવાની ધારણા માટે હકદાર છે. માત્ર અદાલત જ યોગ્ય સમયે કહી શકે કે તે ખરેખર ગુનેગાર છે કે નહીં. અદાલતે હજુ સુધી તે કહ્યું નથી; અને જ્યાં સુધી અદાલતે તે હકીકત પર નિર્ણય ન આપ્યો હોય ત્યાં સુધી, તેને આશ્રય આપવા બદલ પ્રોસેક્યુશન સ્પષ્ટપણે અકાળ છે. યોગ્ય માર્ગ એ હોત કે જંગ બહાદુરની ટ્રાયલ પૂરી થાય ત્યાં સુધી કલમ ૨૧૨ હેઠળના આ કેસને અટકાવી રાખવામાં આવે, જ્યારે તે દોષિત ઠરે તે સંજોગોમાં તે આગળ વધી શક્યો હોત, પરંતુ દેખીતી રીતે અન્યથા નહીં."

૨૨. એવું જણાય છે કે મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે એસ. ધનવેલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ: ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ પોલીસ ના ૨૭ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૧ ના રોજ સીઆરએલ.

ઓ.પી. નં.૧૮૪૧૧/૨૦૧૦ માં આપેલા નિર્ણયમાં ઉપર ઉલ્લેખિત પટના હાઈકોર્ટના નિર્ણયને અનુસર્યો હતો અને નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા હતા:

૧૧. આ તબક્કે, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના (૧૯૯૯) ૨ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ ૨૮૮ સંજીવ કુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એચ.પી. માં રિપોર્ટ થયેલ ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો પ્રસ્તુત છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"૨૧. ... એવું કહી શકાય કે આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ ની જોગવાઈઓને આકર્ષવા માટે, ગુનાનું આચરણ સ્થાપિત કરવું જરૂરી છે; ગુનેગાર હોવાનું જાણતા અથવા માનતા હોય તેવા વ્યક્તિને આશ્રય આપવો અથવા છુપાવવો; અને આવું છુપાવવું તેને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ઈરાદા સાથે હોવું જોઈએ. આ સંદર્ભમાં ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવા ઉપરોક્ત કોઈપણ ઘટકો સ્થાપિત કરવા માટે સંપૂર્ણપણે અપૂરતા છે, જોકે તમામ ઘટકો સાબિત કરવા જરૂરી છે. આ બાબતને ધ્યાનમાં લેતા, કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુના માટે આરોપી લેખ રાજની સજા ટકી શકે તેમ નથી અને અમે, તે મુજબ, સજા અને

હુકમ બાજુ પર રાખીએ છીએ અને તેને આરોપમાંથી નિર્દોષ જાહેર કરીએ છીએ."

૧૨. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંત હાલના કેસને સીધી રીતે લાગુ પડે છે. હાલના કિસ્સામાં, એ દર્શાવવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી કે અરજદારે પ્રથમ આરોપીને ગુનેગાર હોવાનું જાણ્યું પછી અથવા વ્યાજબી રીતે માન્યા પછી તેને આશ્રય આપ્યો હતો. કોઈ વ્યક્તિ ત્યારે જ "માનવા માટે કારણ" ધરાવે છે તેમ માનવામાં આવશે જો તેની પાસે તે બાબત માનવા માટે પૂરતું કારણ હોય અને અન્યથા નહીં. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉપર ટાંકેલા નિર્ણયમાં ઠરાવ્યું છે કે કલમ ૨૧૨ આઈપીસીમાં દર્શાવેલ ગુનેગાર એવો વ્યક્તિ છે કે જે ગુના માટે દોષિત ઠરેલો હોય. સુસંગત ફરો નીચે ઉદ્ધૃત છે:

"... જ્યાં સુધી વાસ્તવમાં દોષિત ન ઠરે સુધી તે અન્ય કોઈની જેમ નિર્દોષ હોવાની ધારણા માટે હકદાર છે. માત્ર અદાલત જ યોગ્ય સમયે કહી શકે કે તે ખરેખર ગુનેગાર છે કે નહીં. અદાલતે હજુ સુધી તે કહ્યું નથી, અને જ્યાં સુધી અદાલતે તે હકીકત પર નિર્ણય ન આપ્યો હોય ત્યાં સુધી,

તેને આશ્રય આપવા બદલ પ્રોસેક્યુશન સ્પષ્ટપણે અકાળ છે."

૧૩. ઉપર ઠરાવ્યા મુજબ, જરૂરિયાત એ છે કે જે વ્યક્તિને તે આશ્રય આપે છે તે ગુનેગાર હોવાનું માનવું જોઈએ અને સદર વ્યક્તિનું ચરિત્ર ત્યારે જ સાબિત થઈ શકે જ્યારે તે ન્યાયિક રીતે તેના પરના આરોપિત ગુના માટે દોષિત જણાય. પરંતુ સ્વીકાર્યપણે આ કેસમાં, એ૧ ને હત્યાના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો નથી. એ દર્શાવવા માટે પણ કોઈ સામગ્રી નથી કે અરજદારે મુખ્ય આરોપીને ગુનેગાર હોવાનું જાણ્યા પછી તેને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ઈરાદા સાથે આશ્રય આપવામાં કેટલાક સક્રિય પગલાં લીધા હતા. તેથી, મારો એવો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે અરજદાર સામેના આરોપો ટકી શકે તેમ નથી અને તે રદ કરવાને પાત્ર છે."

૨૩. એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે ચુકાદાના ફક્રા-૧૨ માં ઉદ્ધૃત સુસંગત ફક્રો સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો નથી, પરંતુ રામરાજ ચૌધરી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં પટના હાઈકોર્ટના નિર્ણયનો છે. તે હદ સુધી, હું અસ્પષ્ટતા દૂર કરવા માંગુ છું.

૨૪. અત્યંત આદર સાથે, હું રામ રાજ ચૌધરી અને અન્ય (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં પટના હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સમજાવવામાં આવેલ કાયદાના પ્રસ્તાવ સાથે સંમત થઈ શકતો નથી. મદ્રાસ હાઈકોર્ટનો નિર્ણય કાયદા કરતાં હકીકતો પર વધુ આધારિત છે. મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણયમાં, બેન્ચે એવું તારણ નોંધ્યું છે કે અરજદારે મુખ્ય આરોપીને ગુનેગાર હોવાનું જાણ્યા પછી તેને કાનૂની સજાથી બચાવવાના ઈરાદા સાથે આશ્રય આપવામાં સક્રિય પગલાં લીધા હતા તે દર્શાવવા માટે કોઈ સામગ્રી ન હતી. તેથી, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી તપાસ્યા પછી, અદાલતે એવો અભિપ્રાય લીધો કે અરજદાર સામેના આરોપો ટકી શકે તેમ નથી અને તે રદ કરવાને પાત્ર છે. જ્યાં સુધી હાલના કેસનો સંબંધ છે, મેં અગાઉ સ્પષ્ટ કર્યું છે તેમ આ પાસા પર ટ્રાયલ કોર્ટ વિચાર કરશે જ્યારે અરજદાર દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ડિસ્ચાર્જ અરજી ફાઈલ કરવામાં આવે.

૨૫. સંજીવ કુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એચ.પી, (૧૯૯૯) ૨ એસ.સી.સી. ૨૮૮ ના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા-૨૧ માં સમાવિષ્ટ નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા હતા.

"એવું કહી શકાય કે આઈપીસીની કલમ ૨૧૨ ની જોગવાઈઓને આકર્ષવા માટે, ગુનાનું આચરણ સ્થાપિત કરવું જરૂરી છે; ગુનેગાર હોવાનું જાણતા અથવા માનતા હોય તેવા વ્યક્તિને આશ્રય આપવો અથવા છુપાવવો; અને આવું છુપાવવું તેને કાનૂની સજાથી બચાવવાના

ઈશાદા સાથે હોવું જોઈએ. આ સંદર્ભમાં ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવા ઉપરોક્ત કોઈપણ ઘટકો સ્થાપિત કરવા માટે સંપૂર્ણપણે અપૂરતા છે, જોકે તમામ ઘટકો સાબિત કરવા જરૂરી છે. આ બાબતને ધ્યાનમાં લેતા, કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુના માટે આરોપી લેખ રાજની સજા ટકી શકે તેમ નથી અને અમે, તે મુજબ, સજા અને હુકમ બાજુ પર રાખીએ છીએ અને તેને આરોપમાંથી નિર્દોષ જાહેર કરીએ છીએ."

૨૬. એવું જણાય છે કે સંજીવ કુમારનો કેસ સંપૂર્ણપણે અલગ હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિ પર ઉભો થયો હતો. સુપ્રીમ કોર્ટ સજાની અપીલ સાથે વ્યવહાર કરી રહી હતી અને સુપ્રીમ કોર્ટના ઉપર નોંધેલા અવલોકનો રેકૉર્ડ પરના એકંદર પુરાવાઓની પ્રશંસા કર્યા પછીના હતા. સુપ્રીમ કોર્ટના ફરાર-૨૧ માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો અહીંના અરજદારને તેની મુખ્ય દલીલ કે તેની સામે મુખ્ય આરોપી સાથે કેસ ચલાવવો જોઈએ નહીં તે સાબિત કરવામાં મદદ કરતા નથી. મુખ્ય આરોપીઓની ટ્રાયલ હજુ બાકી છે અને જો તેઓ અંતે દોષિત ઠરે તો જ, અહીંના અરજદાર સામે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુનાની ટ્રાયલ થઈ શકે છે.

૨૭. મારા મતે, અરજદાર વતી વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા જે નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તેમાંથી એક પણ અરજદારને કોઈ ઉપયોગી થાય તેમ નથી.

૨૮. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાનમાં લેતા, હું અરજદાર વતી કરવામાં આવેલી મુખ્ય દલીલનો નકારાત્મક જવાબ આપું છું. મારો એવો અભિપ્રાય છે કે એ જરૂરી નથી કે જ્યાં સુધી અન્ય આરોપીઓની ટ્રાયલ ન થાય અને તેઓ દોષિત ન ઠરે ત્યાં સુધી, અહીંના અરજદાર સામે તેમની સાથે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૧૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે કેસ ચલાવી શકાય નહીં.

૨૯. જ્યાં સુધી અન્ય મુદ્દાઓનો સંબંધ છે, હું તેને ટ્રાયલ કોર્ટ માટે કાયદા અનુસાર વિચારવા માટે છોડું છું. આ મામલાને અલગ દષ્ટિકોણથી પણ જોઈ શકાય છે.

૩૦. કે. કુન્હાહમ્મદ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૦ એસ.સી. ૬૬૧: ૧૯૬૦ સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૧૦૧૩ માં, જૂના સીઆર પીસી ની કલમ ૨૩૯ ની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન કરતા, જે નવા સીઆર. પી.સી. ની કલમ ૨૨૩ જેવી જ છે, સુપ્રીમ કોર્ટે આ મુજબ ઠરાવ્યું;

"એ સાચું છે કે, એક કરતા વધુ વ્યક્તિઓ સામે ચાર્જ ફેમ કરતી વખતે અને તેમની સંયુક્ત ટ્રાયલનો નિર્દેશ આપતી વખતે, અદાલતોએ આરોપના સ્વરૂપની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવી જોઈએ; પરંતુ જો તેઓ સંતુષ્ટ હોય કે પ્રથમ દ્રષ્ટિએ કરવામાં આવેલ આરોપ દર્શાવે છે કે અનેક વ્યક્તિઓ પર વિવિધ ગુનાઓનો આરોપ છે અને સદર

ગુનાઓ પ્રથમ દ્રષ્ટિએ તે જ વ્યવહાર દરમિયાન કરવામાં આવ્યા હોવાનું જણાય છે, તો તેમની સંયુક્ત ટ્રાયલનો હુકમ કરી શકાય છે. કાર્યવાહીના જે તબક્કે એ નક્કી કરવાનું હોય છે કે કથિત ગુનાઓ તે જ વ્યવહાર દરમિયાન કરવામાં આવ્યા હતા તે શરત પૂરી થઈ છે કે નહીં, તે સમય આરોપ મૂકવામાં આવે ત્યારનો છે અને જ્યારે ટ્રાયલ પૂરી થાય અને પરિણામ જાણીતું હોય ત્યારનો નથી."

૩૧. સ્ટેટ ઓફ આંધ્ર પ્રદેશ વિરુદ્ધ ગણેશ્વર રાવ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસ.સી. ૧૮૫૦: ૧૯૬૩ (૨) સી.આર.આઈ. એલ. જે. ૬૭૧ માં, સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું :

"કલમ ૨૩૯ ઘડવાનો હેતુ ટ્રાયલ્સની બહુવિધતા ટાળવાનો છે અને સમાન પ્રકારના અથવા વિવિધ ગુનાઓ માટે અનેક વ્યક્તિઓની ટ્રાયલ પર જે એકમાત્ર મર્યાદા યોગ્ય રીતે મૂકી શકાય તે ન્યાય અને નિષ્પક્ષતાના વિચારોની હશે".

૩૨. આમ, સુપ્રીમ કોર્ટે, ઉપરોક્ત બે નિર્ણયોમાં, સ્પષ્ટ કર્યું છે કે તે જ વ્યવહાર દરમિયાન કરવામાં આવેલા વિવિધ ગુનાઓ માટે આરોપી વ્યક્તિઓની સંયુક્ત

રીતે ટ્રાયલ થવી જોઈએ, સિવાય કે તેને ટાળવા માટે અસાધારણ સંજોગો હોય. તેથી, ટ્રાયલ્સની બહુવિધતા ટાળવા માટે અને અરજદાર સહિતના તમામ આરોપીઓ વિરુદ્ધ આક્ષેપિત ગુનાઓ તે જ વ્યવહાર દરમિયાન કરવામાં આવ્યા હોવાથી, અરજદાર વિરુદ્ધ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૧૨ હેઠળના ગુનાનો ચાર્જ પણ અલગ કેસ માટે વિચારણા મુલતવી રાખ્યા વગર સમાન સેશન્સ કેસમાં ચલાવવો અને નક્કી કરવો જોઈએ. આ પદ્ધતિ અપનાવવાથી અરજદારને કોઈ પૂર્વગ્રહ થતો નથી.

૩૩. જો અરજદારનો કેસ એવો હોય કે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૨૧૨ હેઠળ ચાર્જ ફ્રેમ કરવા માટે પુરાવા પૂરતા નથી, તો તે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ડિસ્ચાર્જ અરજી ફાઇલ કરી શકે છે. ટ્રાયલ કોર્ટ ચાર્જ ફ્રેમ કરતી વખતે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું મૂલ્યાંકન એ જોવા માટે કરી શકે છે કે જો તેમાંથી ઉભરતી હકીકતોને તેમની ફ્રેસ વેલ્યુ પર લેવામાં આવે તો કથિત ગુનાના તમામ ઘટકોનું અસ્તિત્વ પ્રગટ થાય છે કે કેમ. ટ્રાયલ કોર્ટ, આ મર્યાદિત હેતુ માટે, પુરાવાઓની છણાવટ કરી શકે છે.

૩૪. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને નિર્દેશો સાથે, આ અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. એ સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર નથી કે જો કોઈ ડિસ્ચાર્જ અરજી ફાઇલ કરવામાં આવે, તો આ અદાલતે આ હુકમમાં કરેલા કોઈપણ અવલોકનોથી પ્રભાવિત થયા વગર તેના પોતાના ગુણદોષ પર વિચાર કરવો અને નિર્ણય લેવો.

(જે.બી.પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.